

LA BANDERA DE BARCELONA
DURANT LA CAMPANYA DEL 1462

per

JAUME SOBREQUÉS I CALLICÓ

Arxiver a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Professor ajudant a la Facultat de Filosofia i Lletres
de la Universitat de Barcelona.

De la Societat Catalana d'Estudis Històrics

I

INTRODUCCIÓ

La importància de l'estudi de l'organització militar d'un poble escapa de molt a una curiositat històrica més o menys anecdòtica, i més si l'atenció de l'historiador no s'atura en els aspectes factuais o en les campanyes que els exèrcits acompliren en un període determinat. En una societat en permanent guerra civil, com la catalana del 1462 al 1472, l'estudi de l'organització interna de l'exèrcit s'acosta molt a un estudi de les més importants preocupacions socials i econòmiques, no solament dels individus que integraven la societat, sinó també dels organismes que la dirigien. Si bé és cert que contribuïren a l'inici de la guerra civil catalana uns determinats factors d'aspecte polític, i que aquests feren un paper tan important com els socials, els jurídics i els econòmics, és fàcil, per al qui conegui bé la documentació de tot caire del període, d'adonar-se que la principal i gairebé única preocupació dels organismes rectors de la rebel·lió fou l'econòmica. La guerra durà, ni més ni menys, tot el temps que la Diputació catalana i el Consell municipal de Barcelona tingueren diners per a mantenir-la. Els objectius que havien desencadenat el conflicte desapareixen totalment, bon punt començada la contesa, de l'extensa i rica documentació de l'època.

El nostre objectiu en redactar aquestes notes és de contribuir a fer conèixer l'organització de la Bandera de Barcelona en un període de temps i en unes circumstàncies històriques concretes. Es tracta, doncs, de l'estudi de l'estructura d'una institució, però encarnada en el temps. No cal dir que les pàgines que segueixen no són res més que un esbós d'un estudi més ampli que caldria emprendre algun dia: el finançament de la guerra civil que durant onze anys fou l'eix de tota l'activitat pública del país.

II

MOBILITZACIÓ I SORTIDA DE LA BANDERA

El 31 de maig, el Consell de Trenta-dos i Setze acordà que la Bandera de la Ciutat fos posada sobre el portal de la casa del Consell; l'endemà el mateix organisme decidí que fos traslladada al Portal Nou, la qual cosa tingué lloc el 2 de juny en el transcurs d'un brillant acte social que narra el *Llibre de les Solemnitats de Barcelona*: això equivalia, per dir-ho de pressa, a un desenterrament de la destal de guerra. El mateix dia, a la tarda, els consellers iniciaren la formació de l'exèrcit. Cridaren els caps dels oficis, una de les fonts que nodrirà la Bandera, i els demanaren el nombre d'homes útils per a la guerra de què disposaven.

La causa que motivà aquesta mobilització fou, sens dubte, la situació bèl·lica del front del nord: reforçar l'exèrcit de la Diputació que, sota el comandament del comte de Pallars, es disposava a iniciar el setge de Girona, des d'on la reina Joana i el seu fill Ferran afrontaven la pressió política de les autoritats de Barcelona. Un nou fet, d'extrema gravetat, capgirà, però, les preocupacions de l'oligarquia de la capital del Principat. El 7 de juny, el rei Joan II, ben acompanyat, s'establia a Balaguer, trencant així la Concòrdia de Vilafranca (21 juny 1461) que li prohibia d'entrar a Catalunya sense l'autorització del Consell del Principat. Per això, Joan II fou publicat per enemic de la *terra* (9 juny 1462). La Bandera de la Ciutat, que hom havia pensat d'enviar a Girona, tindrà la missió de contrarestar aquesta empena de la reialesa al front de l'oest. Ben entès que en col·laboració amb l'exèrcit de la Diputació, que fou el que, en definitiva, portà el pes de la guerra.

El dia 15, Miquel Desplà, conseller en cap, informà el Consell de Trenta-dos i Setze, que havia rebuda una carta de Lleida que manifestava que alguns llocs veïns a aquella població havien estat atacats pel rei i els seus aliats, els quals «havien derruïts certs molins e tallats blats e fets altres mals». A la vista d'aquesta situació, el Consell, a proposta de l'esmentat Desplà, acordà que l'endemà a la tarda sortís la Bandera cap aquelles comarques.¹ El dia fixat, després que Joan Marimon jurà el càrrec de capità, la Bandera sortí de la ciutat pel Portal de Sant Antoni i anà fins a la Creu Coberta, des d'on els diputats i els consellers tornaren a Barcelona. Aquella nit, la Bandera,

¹ AHCB, Deliberacions de 1461-1462 (citades Del. 1461-62), fol. (omès en endavant) 133.

en la qual anaven, ultra Joan de Marimon, Felip de Ferreres, Bernat de Marimon i Joan Bernat de Marimon, anà a dormir a l'Hospitalet.²

III

EL MARC HISTÒRIC

Ja hem dit abans que no té sentit l'estudi d'una institució desarrelada del marc històric en què es desenvolupa. Per això, creiem que cal presentar, ni que sigui breument, els principals esdeveniments de tipus polític que visqué de prop l'exèrcit de Barcelona al front de l'oest durant els set mesos que romangué en campanya. Hem parlat de la causa principal que motivà la partença de la Bandera: l'entrada a Catalunya, al començament de juny, de l'exèrcit de Joan II i el seu establiment a Balaguer.

Serà precisament aquesta empenta de Joan II i dels seus aliats —l'arquebisbe de Tarragona Pere d'Urrea i el comte de Prades— la que provocarà la ruptura de les hostilitats al Camp de Tarragona, a la Conca de Barberà, a la Segarra, a l'Urgell i a la Noguera, comarques on, a partir d'aquest moment, la influència del Principat rebrà cops d'una certa gravetat.

Paral·lelament a la decisió de treure la Bandera, els consellers i els diputats de Barcelona iniciaren unes gestions prop de les ciutats de Cervera i d'Igualada amb la finalitat que aquestes poblacions contribuïssin també a la defensa de llurs comarques. Rebuda la comunicació de la capital del Principat, el veguer d'Igualada, a petició dels consellers de la vila, s'adreçà als pobles de la sots-vegueria tot citant-los per al dia 19, a fi que poguessin contribuir a la defensa de la *terra*. La principal preocupació dels consellers d'Igualada era de guardar els castells de Claramunt, Òdena i Castellolí, del comte de Cardona —enemic del Principat—, el qual obligava els habitants d'aquests llocs a fer grans despeses a favor de la causa que defensava.³ També Joan de Marimon es preocupava de la recuperació d'una sèrie de castells que es trobaven en poder dels enemics. El dia 24 de juny, des d'Igualada, escrivia als consellers de Barcelona demanant-los que proveïssin a prendre a mans del Principat un seguit de castells que fins aleshores es

² *Llibre de les solemnitats de Barcelona*, Edició d'A. DURAN I SANFERE i J. SANABRE, I (Barcelona 1924), 226-227.

³ Les fonts més importants per a estudiar la guerra en aquestes comarques són les següents: JOAN SEGURA, *Història d'Igualada*, I (Barcelona 1907) (citat SEGURA, I, i la pàg.); *Dietari de la guerra a Cervera des del 1462 al 1465*, per FRANCESC CARRERAS I CANDI (Barcelona 1907) (citat *Dietari de Cervera*, i la pàg.) i PRÒSPER DE BOFARULL I MASCARÓ - MANUEL DE BOFARULL I DE SANTORIO, *CDIACA*, XIV a XXVI (Barcelona 1858-1864).

trobaven en poder de persones addictes a Joan II; eren el de Savallà [del Comtat], de Bernat Guerau de Boixadors; Jorba, de Damià de Rajadell, i Segur, que regia Joan de Vilafranca de Montbui com a tutor de l'hereu de Joan de Calders, tots els quals eren addictes al rei Joan.⁴ Bé que sembla que pocs dies després el castell de Claramunt es lliurà a un enviat de Marimon,⁵ les desfetes dels exèrcits del Principat foren continuades. Prop de Tàrrrega, el dia 21 de juny, tingué lloc la primera derrota d'una part dels defensors d'aquella població.⁶ Un nou revés s'esdevingué pocs dies després: Joan Agulló, síndic de Lleida i capità del Principat, del 8 al 10 de juliol lliurà a Joan II els cinc-cents homes que capitanejava — un dels contingents més importants de l'exèrcit de la Diputació al front de l'est — i amb ells la vila de Castellans. El cop fou molt dur a jutjar per la gran repercussió que aquest fet ha deixat a la documentació de l'època. El mateix fill de Marimon, Joan Bernat de Marimon, anà a Barcelona per rebre instruccions dels consellers i estudiar la manera de resoldre la greu dificultat que la traïció d'Agulló significava per a la causa del Principat.⁷ Però la desfeta que veritablement representà un retrocés difícil de remuntar fou la que s'esdevingué en el cèlebre combat de Rubinat del 23 de juliol, en el transcurs del qual moriren tot un seguit de capitosts de l'exèrcit del Principat. Joan de Marimon envià a aquesta batalla tres-cents homes, entre els quals hi havia els dos-cents dels ciutadans i mercaders comandats per Galceran Carbó i Andreu Nadal, i els tramesos pels mariners, regits per un tal Caparó. També els homes de Mataró i d'altres parròquies que no ens són especificades prengueren part en la lluita. Marimon, però, adoptà durant tota la campanya una actitud ben poc heroica; restà còmodament instal·lat a Tàrrrega amb l'excusa que no convenia deixar desvalguda la població.⁸ (Aquest 23 de juliol fou un dia trist per a la causa de Catalunya: el mateix dia, el gran exèrcit que assajava de sotmetre Joana Enríquez, refugiada a la Força Vella de Girona, es veia obligat a iniciar el retrocés cap a Barcelona.) La derrota de Rubinat sembrà el pànic a la Segarra, a l'Urgell i a d'altres comarques veïnes: els consellers d'Igualada, per exemple, ordenaren a tots els homes de la seva sots-vegueria que en el termini de tres dies introduïssin tots els béns i que-

⁴ AHCB, Cartes Comunes Originals del 1462 (citades CCO 1462), número (omès en endavant) 145.

⁵ AHCB, CCO 1462, 147. Marimon comunica aquesta notícia als consellers el dia 25 de juny. Camí de Cervera, prengué els castells de Jorba i de Montmaneu i els encomanà als batlles i als jurats de les dites viles, els quals feren sagrament i homenatge de tenir-los a costum d'Espanya pels diputats i per la ciutat de Barcelona. AHCB, CCO 1462, 151-152, i *Dietari de Cervera*, 32.

⁶ *Dietari de Cervera*, 29.

⁷ AHCB, CCO 1462, 151.

⁸ AHCB, CCO 1462, 213-214. El document, com algun altre de la mateixa sèrie, fou transcrit parcialment per CARRERAS I CANDI (*Dietari de Cervera*, 39), però sense donar-ne la citació arxivística.

viures a la població.⁹ L'empresonament de Jofre de Castro (que hom cregué mort de bon antuvi), cap de la gent a cavall de l'exèrcit de la Diputació, i d'Hug de Cardona, cap dels homes a peu del mateix exèrcit, a Rubinat representà per a Marimon l'augment del seu poder, perquè els diputats de Barcelona li demanaren, el 25 de juliol, que «vostra saviesa prengue càrrech de governar les gents del exèrcit de aquest Principat axí a cavall com a peu fins per nosaltres sia provehit de altres capitans».¹⁰

Però tampoc no s'acabaren aquí les desgràcies de l'exèrcit del Principat al front de l'oest. Un dels revessos més durs que patí fou la caiguda de Tàrrega en poder de Joan II el dia 30 de juliol, o sigui ben pocs dies després de la desfeta de Rubinat. Joan de Marimon, sentint-se incapaç de defensar Tàrrega, reuní el seu Consell el dia 27 i decidí d'anar a Cervera, on havien de gaudir d'una seguretat més gran. Estrany concepte en aquell qui té per missió la defensa del país! Marimon, que sempre cercava de trobar excuses a la seva immobilització, que sempre fugia de la crema, justifica així aquesta tàctica (!): «Vosaltres» (s'adreça als consellers de Barcelona) «no haveu feta eixir la Bandera per guardar la vila de Tàrrega ni solament per deffendre, mas per offendre».¹¹

Pels dies que el Consell del Principat decidí d'oferir la corona de Catalunya a Enric IV de Castella (11 agost), la situació del Principat a la conca de Barberà, a l'Anoia, al Camp de Tarragona i a la Segarra era ben difícil: el 15 d'agost, Calaf,¹² Montmaneu,¹³ Talavera i Bellpuig es trobaven des de feia pocs dies en mans de Joan II. Argençola tractava la seva rendició i Santa Coloma de Queralt i Conesa es trobaven en una situació cada dia més compromesa. La desfeta de Pere Lluís de Vilafranca, un dels caps més remarcables de l'exèrcit català al Camp de Tarragona, prop de Santa Coloma representà un cop molt dur per a aquesta vila, la qual, el dia 28 d'agost, es veié obligada a lliurar-se a Joan II, que acudí personalment a la població des de Tàrrega. Tampoc aquesta vegada Joan de Marimon, que veia tots aquests esdeveniments tranquil·lament des de Cervera, no pogué ni un dit per tal d'evitar-ne la pèrdua. L'anada de l'exèrcit reialista de l'oest cap a Barcelona per reunir-se amb el del nord representà un assossec per a les comarques on operava la Bandera.

Aquesta tranquil·litat durà mentre Joan II i els francesos estiguieren

⁹ SEGURA, I, 322.

¹⁰ *CDIACA*, XXII, 126.

¹¹ AHCB, CCO 1462, 221. La ineficàcia de Marimon fou total durant tota la campanya: ni defensà res ni ningú, ni atacà mai l'enemic i ni tan sols fou capaç de mantenir l'ordre intern del seu exèrcit, com veurem.

¹² El dia 14 es lliurà al comte de Prades. *CDIACA*, XXII, 487.

¹³ *CDIACA*, XXII, 488-489.

davant Barcelona. El 3 d'octubre, però, el monarca desistí del seu intent de prendre la capital del Principat i marxà cap a Tarragona. El dia 9 se li lliurava Vilafranca del Penedès i el 31 era la mateixa Tarragona que capitulava davant les hosts reialistes del seu arquebisbe Pere d'Urrea. Des de Tarragona, Joan II partí cap a Balaguer, on era ja el 12 de novembre, després de passar per Constantí, Montblanc, l'Espluga Calva i Torregrossa.

El darrer episodi que mereix d'ésser remarcat quant al desenvolupament de la guerra civil a les comarques que estudiem, i dins el període que ens hem fixat, tingué per escenari la vila d'Igualada. El 12 d'octubre, Joan II, des de Tamarit, instà els igualadins que se sotmetessin a la seva obediència en el termini de sis dies, única manera d'evitar l'escomesa del seu exèrcit. Immediatament es reuní el Consell de la població i acordà d'entaular negociacions amb el rei. El 24 de novembre, Igualada prestava homenatge de fidelitat a Arnau Guillem de Cervelló, senyor de la baronia de la Llacuna, delegat de Joan II per a aquesta missió. El mateix dia fou publicada a la vila una crida de Cervelló demanant que en el terme de sis dies tots els homes d'Igualada retessin jurament de fidelitat a Joan II i que tothom denunciés els «béns mobles o immobles, deutes» que els habitants de Barcelona, Lleida, Tortosa, Vic, Manresa, Cervera i Puigcerdà posseïssin a Igualada. Tot seguit foren segrestades les rendes que el monestir de Sant Cugat cobrava en aquesta població i les que Pau Alemany, rector de la vila i canonge de Vic, percebia de la rectoria.

Els consellers d'Igualada, però, evidenciaren amb obres el desig de mantenir les llibertats i els privilegis de la vila: quan Arnau Guillem de Cervelló demanà vint-i-cinc homes per al seu exèrcit, els consellers els hi negaren emparant-se en un privilegi reial que eximia la vila de seguir els exèrcits del sobirà, i quan el mateix Cervelló declarà el seu desig de passar el Nadal a Igualada, els consellers s'hi negaren novament: s'excusaren en la poca quantitat de queviures de què disposaven per a mantenir la vila, que d'altra banda no necessitava gent de fora per a defensar-se.

Al començament de gener de 1463, un nou conflicte i un nou canvi polític es produïa a Igualada. En aquesta ocasió, la Bandera de Barcelona prenia part molt activa en els esdeveniments. De retorn a la capital del Principat, la Bandera havia pensat d'entrar a la vila i restar-hi alguns dies. El 2 de gener, es reuní el Consell municipal d'Igualada i acordà de negar l'entrada a l'exèrcit de Barcelona i defensar aquest acord amb les armes, si calia, i això tenint en compte la fidelitat que Igualada havia jurat a Joan II. L'endemà, la Bandera i Joan de Torres compareixien a les portes d'Igualada, que eren tancades. Una part de la població es manifestà, però, favorable a l'entrada de

l'exèrcit barceloní, tement que aquest no prengués la vila per les armes. Els consellers i el sots-veguer i batlle alçaren acta notarial en el sentit que ells eren contraris a la voluntat d'aquest sector de la vila. Creien salvar així llur responsabilitat davant el rei. Uns dies després, però, es tornà a reunir el Consell d'Igualada i decidí de lliurar-se novament a la causa del Principat (8 de gener), perquè, havent obert les portes a l'exèrcit de Barcelona, difícilment el rei Joan voldria perdonar la greu desobediència que aquest fet comportava.¹⁴ El mateix dia 8 de gener de 1463, la Bandera entrava a Barcelona. La seva actuació al front de l'oest havia estat ben passiva, i el govern de Joan de Marimon ben gris.

IV

ITINERARI I RETORN DE LA BANDERA

L'itinerari de la Bandera coincideix bàsicament amb el del seu capità Joan de Marimon. Només en alguna ocasió, que ja veurem, l'exèrcit es disgregà. Diguem d'entrada que fou molt escassa la mobilitat de Marimon, cosa que no s'avé gaire amb el que hom consideraria com a millor tractant-se d'una host que actuava en una regió on a cada cantonada hi havia pobles i castells de fidelitat dubtosa.

Ja hem vist que la Bandera sortí de Barcelona el dia 16 de juny després de dinar i passà aquella nit a l'Hospitalet. A partir d'aquest moment, l'itinerari fou el següent:

1462, juny, 17,	l'Hospitalet ¹⁵
21,	l'Hospitalet - Molins de Rei ¹⁶
18,	Molins de Rei - Martorell ¹⁷
22,	Piera ¹⁸
24,	Igualada ¹⁹
25,	Igualada ²⁰
26,	Igualada ²¹
	Jorba
	Montmaneu

¹⁴ SEGURA, I, 323-338.

¹⁵ AHCB, CCO 1462, 122.

¹⁶ AHCB, CCO 1462, 129. La carta és firmada a l'Hospitalet, però Marimon hi manifesta el desig d'anar a dormir a Molins de Rei.

¹⁷ Vegeu l'apèndix 1.

¹⁸ AHCB, CCO 1462, 141-142. Marimon informa als consellers que l'endemà pensa dirigir-se a Igualada i restar-hi un dia per esperar la gent que s'ha de reunir amb ell.

¹⁹ AHCB, CCO 1462, 145.

²⁰ AHCB, CCO 1462, 147.

²¹ El dia 25, Marimon afirma que l'endemà pensa sortir cap a Cervera (AHCB, CCO 1462, 147) i el 27, des d'aquesta ciutat, manifesta que ha passat per Jorba i Montmaneu (id., 151-152).

	27,	Cervera ²²
	29,	Cervera ²³
	30,	Tàrrega ²⁴
	juliol, 2 al 10,	Tàrrega ²⁵
	10,	Tàrrega ²⁶
	11,	Anglesola ²⁷
	12,	Tàrrega ²⁸
	12 al 27,	Tàrrega ²⁹
	28,	Cervera ³⁰
Fins al 1463, gener,	3,	Cervera ³¹
	3,	Igualada ³²
	8,	Barcelona ³³

El 14 de desembre de 1462, Joan de Llobera demanà al Consell de Trentados i Setze que, vist que l'exèrcit reialista ja era fora de Catalunya i de les grans despeses que ocasionava a la ciutat el sosteniment de la seva host, aprovés el retorn de la Bandera a Barcelona. El Consell acordà de nomenar una comissió de quatre membres que estudiés la proposició de Llobera. ³⁴ Tres dies després, el mateix Consell aprovava que tornés a Barcelona el seu exèrcit i comunicava aquest acord a Joan de Marimon. ³⁵ El 27 de desembre, els paers de Cervera pregaren als consellers de Barcelona que ordenessin a Joan Marimon que deixés material bèl·lic a la seva ciutat, a fi que, juntament amb els homes que havien d'arribar de Joan de Torres, Cervera no quedés desemparada.

Així és que el dia 8 la Bandera ja era de retorn a la capital del Principat.

²² Aquest mateix dia, Marimon escriu als consellers que ha decidit que «demà après dinar jo pertesque ab la Bandera e gent e que tir a la dita vila de Tàrrega» (AHCB, CCO 1462, 151-152).

²³ Malgrat el que acabem de dir a la nota anterior, Marimon era a Cervera encara el dia 29 (AHCB, CCO 1462, 155).

²⁴ L'arribada en aquesta població es produí a les cinc de la tarda (AHCB, CCO 1462, 160).

²⁵ AHCB, CCO 1462, 166-167, 169, 173-174, 177 i 178.

²⁶ AHCB, CCO 1462, 182. Aquest dia surt cap a Castellans, però Marimon es queda a Anglesola.

²⁷ Vegeu la nota anterior. Marimon manifesta que té homes dispersats a Camarasa, Agramunt i Cubells, però no queda gens clar si es tracta d'homes de la Bandera o de l'exèrcit de la Diputació.

²⁸ AHCB, CCO 1462, 183-184.

²⁹ AHCB, CCO 1462, 193, 201, 203, 204, 213-214, 216 i 221. El dia 27, Marimon decidí de partir cap a Cervera. Vegeu *El fet històric*.

³⁰ AHCB, CCO 1462, 223.

³¹ L'estada de Marimon a Cervera és documentada els següents dies: 1462, juliol, 2; agost, 1, 5, 7, 14, 28 i 31; setembre, 12, 16 i 26; octubre, 5, 6, 20 i 21; novembre, 2, 5 i 22; desembre, 10 i 27 (AHCB, CCO 1462, 224-225, 229, 233, 239, 241, 249, 263, 265, 272, 275, 279, 281, 282, 283, 295, 296, 298, 300, 305, 312 i 318).

³² Vegeu *El fet històric*.

³³ *Manual de Novells Ardits, vulgament apellat Dietari del Antich Consell Barceloní*, II: Anys 1446-1477 (Barcelona 1893), 425.

³⁴ La formaven els ciutadans Joan Berenguer Sapila i Berenguer Sayol; els mercaders Pere Gran i Jaume Sesavacs; els artistes Antoni Sesilles, notari, i Joan Brujo, i els menestrals Joan Ferrer, assaonador, i Gabriel Pont, corredor (AHCB, Del. 1462-63, 83 r-v).

³⁵ AHCB, Del. 1462-63, 84.

V

ELECCIÓ DE CAPITÀ I DELS SEUS CONSELLERS

Una de les primeres coses que calia per tal de poder organitzar després l'exèrcit que havia de partir cap a l'Urgell era l'elecció del capità i dels seus consellers. Ells serien els responsables de la formació de la Bandera, tasca, com veurem, no gens fàcil. El 9 de juny — la decisió de treure la Bandera era del 31 de maig — el Consell de Trenta-dos i Setze elegí Joan de Marimon capità de la host del municipi.³⁶ Marimon era ciutadà, membre del Trentenari, i havia acomplert diverses missions prop de la reialesa abans del trencament. La seva elecció com a capità de la Bandera pogué resoldre's al mateix Consell de Trenta-dos i Setze; no era un fet prou greu perquè hagués de passar al Consell de Cent. Cal tenir en compte que únicament les qüestions d'extrema gravetat (noves imposicions, per exemple) havien de decidir-se en aquest segon consistori, i que el mateix acord de treure la Bandera s'havia pres al Trentenari.

L'endemà, el Consell de Trenta-dos i Setze elegí els consellers de Joan de Marimon. Foren quatre, un per cada estament: mossèn Felip de Ferreres, pels ciutadans; Bartomeu Ferrer, pels mercaders; Antoni Palomeres, notari, pels artistes i, finalment, Gabriel Gacelm, mariner, pels menestrals.³⁷

El capità tenia també un *secretari*, Francesc Martí, que devia ésser qui redactava les nombroses cartes que Marimon enviava a Barcelona, perquè quan el 29 de juliol l'esmentat Martí, juntament amb Antoni Palomeres, conseller de Marimon, abandonaren fugitivament l'exèrcit i el capità es veié obligat a nomenar un nou secretari, Pere Colell, notari, la calligrafia de la correspondència adreçada a Barcelona canvià radicalment.³⁸

Aquest consell tenia la missió d'assessorar el capità, i sabem que actuava efectivament. El mateix Marimon ho escriu als consellers, arran del seu abandó de Tàrraga per traslladar-se a Cervera.³⁹

Quan parlarem, més endavant, de les relacions de l'exèrcit de la Diputació amb la Bandera, ja veurem que els capitans d'ambdós grups formaren una plana major de poder decisiu superior.

³⁶ AHCB, Del. 1461-62, 132v.

³⁷ AHCB, Del. 1461-62, 133v.

³⁸ AHCB, CCO 1462, 233.

³⁹ AHCB, CCO 1462, 121. Vegeu *El fet històric*.

VI

COMPOSICIÓ DE LA BANDERA

La Bandera es nodria de tres tipus de gent: *a*) els acordats directament pel municipi; eren homes que lliurement prenién un sou determinat per un temps prèviament estipulat, generalment un mes; *b*) els homes que proporcionaven els diferents oficis de Barcelona, i *c*) els fornits per les parròquies de la zona d'influència de la ciutat: les viles del seu territori o bé les que eren *carrer* de Barcelona.

De la documentació que posseïm referent a aquest període, creiem que hom pot concloure que els acordats pel municipi ho eren lliurement, com ja hem dit, mentre que els acordats pels gremis ho eren a través d'un sistema, que no coneixem, impositiu. No tenim tampoc notícies de com es reclutaven els homes de les diferents parròquies, però tot sembla indicar que era una forma semblant a la utilitzada pel municipi barceloní. Marimon expressa en una carta enviada als consellers, el 17 de juliol de 1462, el seu parer sobre el sistema de reclutament i l'eficàcia dels acordats i dels homes dels oficis. Era molt més efectiva l'obra acomplerta pels homes del municipi que no la dels gremis, els quals només pensaven en el retorn. Cada ofici trametia particularment els homes que volia, menys els ciutadans i mercaders, els quals es limitaven a pagar al municipi el sou dels dos-cents homes que els pertocaven, i així ells quedaven alliberats de la feina de reclutament, que suposo que hauria estat prou difícil en una associació integrada pels esmentats privilegiats de la ciutat. Marimon expressa, en l'esmentada carta del 17 de juliol, «que més és lo servey que yo he dels .cc. homes dels ciutadans e mercaders ... que no hauria .dcccc. homes dels oficis»; per això el capità havia proposat als consellers d'estendre aquest sistema a tots els gremis, proposta que no sembla pas que prosperés.⁴⁰ Cada ofici tenia un cap, cosa que provocava una atomització que feia molt difícil la tasca de govern. Els homes acordats per la ciutat eren organitzats en conestablies i capitànies, i com que formaven nuclis més nombrosos, eren també més manejables i fàcils de controlar. Els projectes de Marimon tendien, doncs, a una modernització de l'exèrcit. S'adonava que continuar mantenint encara les estructures tradicionals era quelcom que només podia fer-se si hom estava disposat a sacrificar l'eficàcia. És l'únic aspecte en què Marimon se'ns presenta com un home notable.

⁴⁰ AHCB, CCO 1462, 201. Vegeu l'apèndix 3.

El nombre de parròquies que contribuïren a la formació de la Bandera ens permet de fer un seguit de reflexions que forçosament han d'ésser quelcom imprecises. Diguem d'entrada que gairebé tots els pobles que aportaren homes per a la Bandera, o bé es trobaven dins el *territori* de Barcelona, o bé eren *carrers* o *baronies* de la ciutat.

Segons una descripció de l'any 1329, el *territori* de Barcelona s'estenia de Montgat a Castelldefels, de Montcada a Finestrelles i de les serres de Collserola i de les Gavarres, i de Vallvidrera i Molins de Rei fins a dotze llegües dins el mar.⁴¹ Només aquesta descripció és suficient per a fer-nos adonar que moltes poblacions del mapa es troben dins aquests límits assenyalats, que no devien haver canviat gaire a mitjan segle xv.

Té un interès més gran la institució del *carreratge*. Malgrat que avui no posseïm un estudi complet sobre aquest fenomen, un dels més interessants de la projecció urbana de la Barcelona medieval, són suficients les notes que ens forneixen Bruniquer⁴² i Duran i Canyameres⁴³ per a veure que també una part de les poblacions que contribuïren a la formació de la Bandera eren *carrers* de Barcelona; n'hi hagué, però, que no consta que portessin cap home a la host barcelonina. En alguns, com els pobles de la Vall de Ribes, és natural que fos així, perquè es trobaven a la zona d'influència de Joan II. L'absència d'uns altres ha de considerar-se motivada només per dificultats d'ordre material, o per manca d'entusiasme de les mateixes poblacions. En general, aquesta qüestió del *carreratge* és mancada d'un estudi més aprofundit. Desitgem que el document publicat a l'apèndix 2 pugui contribuir, ni que sigui en ben poca cosa, a posar en clar aquest problema.

Darrerament, una part de les *baronies* de Barcelona posaren a disposició del municipi un grup d'homes per a la Bandera. També en aquest cas, però, hi hagué absències motivades o bé per la llunyania o bé perquè es trobaven en una zona no addicta a la causa del Principat. No hi contribuïren, per exemple, ni Flix, ni la Palma, ni la baronia d'Empúries.

Hi ha un grup de baronies que presenta un interès que fa que el seu cas mereixi d'ésser individualitzat. Vull dir el grup de poblacions (Terrassa, Sabadell, Castellar Vell [«Castell de Rahona»], Tàrraga, Vilagrassa, Elx i Crivillent) venudes a 4 de novembre de 1391 per l'infant Martí a Barcelona. Doncs bé: el 26 de juny de 1460 la reina Joana Enríquez féu procuració

⁴¹ *Rúbriques de Bruniquer: Ceremonial dels magnífichs consellers y regiment de la Ciutat de Barcelona* (citat BRUNIKER), IV (Barcelona 1915), 71.

⁴² BRUNIKER, IV, 75 ss.

⁴³ FELIU DURAN I CANYAMERES, *Extensió territorial del dret barceloní*, «Conferències sobre varietats comarcals del dret civil català» (Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, Barcelona 1934), 9-40.

per a quitar les esmentades poblacions, mitjançant el pagament de vint-i-set mil cinc-cents lliures. Però dos anys més tard, en començar la guerra civil, les poblacions de Terrassa, Sabadell, Castellar, Tàrraga i Vilagrassa es decantaren pel bàndol del Principat, la qual cosa motivà que el municipi barceloní les continués considerant baronies de la ciutat. Tret de Tàrraga, que aviat caigué en poder de Joan II, i de Vilagrassa, de la qual desconeixem les vicissituds que passà, les altres — Sabadell, Terrassa i Castellar Vell — contribuïren amb deu, amb vint-i-tres i amb dos homes, respectivament, a la formació de la Bandera, cosa que equival a dir que quedà sense efecte l'operació del 1460. En acabar, però, la guerra civil, i dins els actes de pacificació que tingueren lloc per ambdós partits, el Consell de Cent deliberà que es ratifiqués la revenda i la restitució al rei de les esmentades poblacions.⁴⁴ No cal dir que Elx i Crivillent, situades en el Regne de València, que adoptà una actitud força independent, però sempre dins una línia de fidelitat al rei,⁴⁵ no figuren entre les poblacions que donaren homes a la Bandera de Barcelona.

A què respon el nombre d'homes que lliurà cada parròquia? Aquest és un problema que per avui no podem pas resoldre. L'intent de cercar proporcions amb el nombre de focs que ens donen els fogatges coneguts fins avui no ha donat cap resultat satisfactori. De tota manera, és de desitjar que un lector més versat en qüestions demogràfiques pugui trobar una lògica més precisa a les dades que ens proporcionen els documents dels apèndixs 1 i 2.

Un problema semblant es presenta quan s'observa la col·laboració dels gremis en la formació de la host. No és possible, per manca de documentació, de relacionar amb res concret i documentalment comprovat el nombre d'homes que forní cada ofici, bé que salti a la vista de seguida que dels quaranta-nou gremis contribuents, quantitat no pas petita, foren els mercaders, amb cent homes, els paraires, amb trenta-cinc, i els sastres, amb trenta, els qui tingueren una contribució més rica. Els seguïren els sabaters i els llauradors o hortolans, amb vint-i-cinc; els ferrers, amb vint-i-quatre, i els freners, amb vint. Els metges i els matalassers, amb tres homes cadascun, foren els qui proporcionaren una quantitat de gent més petita. Ja hem dit, però, que, tret del cas dels mercaders, es fa difícil per ara de treure conseqüències massa clares del contingut del document del 21 de juny de 1462, publicat a l'apèndix 1. Potser algun dia podrà ésser més útil i revelador.

⁴⁴ BRUNIQUER, III (1914), 219-220.

⁴⁵ JAUME SOBREQÜES I CALLICÓ, *Un último intento de concordia en la guerra civil catalana de 1462-1474: la embajada del Reino de Valencia*, AEM, 3 (Barcelona 1966), 541-552.

VII

NEGATIVA DEL CAPÍTOL A CONTRIBUIR A LA BANDERA

El dia 20 de juny, el Consell de Cent acordà de demanar als ciutadans, als militars i als eclesiàstics que enviessin gent a la Bandera.⁴⁶ Ja hem dit que els ciutadans respongueren favorablement. No sabem que els militars n'enviessin, ni que responguessin negativament, a la petició. Per contra, el dia 24 fou informat en el Consell de Trenta-dos i Setze que el Capítol de la Seu havia negat tota subvenció a les despeses de la Bandera.⁴⁷ Desconeixem les raons adduïdes pel Capítol i no tenim notícies que el municipi insistís en les seves peticions.

VIII

NOMBRE DE GENT DE LA BANDERA

La primera referència al nombre d'homes previstos per a la Bandera és del 31 de maig, que fou quan el Consell de Trenta-dos i Setze convocà els caps dels oficis per parlar de la formació de la host municipal. En aquest dia, parlaren de reunir tres mil o quatre mil homes,⁴⁸ xifra que fou concretada en tres mil, en un acord del 9 de juny pres a proposta de Miquel Desplà. Hom pensà d'aplegar dos mil homes de la ciutat i mil «de part deffora de les parròquies i locs circumvehins».⁴⁹

Aquestes previsions no es compliren mai. El 21 de juny, Marimon tenia tan solament cinc-cents seixanta-sis homes dels gremis i dos-cents tres de les parròquies.⁵⁰ No consta en aquesta data el nombre dels acordats directament pel municipi, però devien ésser pocs, perquè l'endemà el mateix Marimon manifestava de tenir un total de quinze homes de cavall i vuit-cents homes de peu,⁵¹ xifra que el dia 24, segurament com a fruit d'un recompte fet més acuradament, havia disminuït a set-cents setanta-un. Aquest mateix dia, Marimon es queixava que feia tres dies que no arribava gent, en especial de les parròquies.⁵²

⁴⁶ AHCB, Del. 1461-62, 138.

⁴⁷ AHCB, Del. 1461-62, 140 v.

⁴⁸ AHCB, Del. 1461-62, 127.

⁴⁹ AHCB, Del. 1461-62, 133.

⁵⁰ AHCB, CCO 1462, 135. Vegeu l'apèndix 1.

⁵¹ AHCB, CCO 1462, 141-142.

⁵² AHCB, CCO 1462, 146.

El 6 de juliol, el capità de la Bandera envià als consellers una nota dels homes tramesos pels pobles de fora de Barcelona. Fins aquell moment, les quaranta-cinc parròquies (potser algunes menys, si acceptem que aquelles que apareixen l'una al costat de l'altra i sota un sol recompte constituïen una sola parròquia que agrupava dues poblacions) havien enviat tres-cents seixanta-un homes; ⁵³ recordem que el nombre previst s'elevava a mil. L'11 de juliol hi havia al front de l'oest, sumats els de l'exèrcit de la Generalitat i els de la Bandera, mil set-cents homes. ⁵⁴ Es fa difícil de desglossar aquesta quantitat, però no ens equivocaríem de gaire si atribuïem a la primera unitat uns mil homes.

Dos dies després de la desfeta de Rubinat (23 juliol), després de la qual Marimon es féu càrrec també del comandament de l'exèrcit de la Diputació, com ja hem vist, el capitost barceloní disposava a Tàrrega, on es trobava, de cent vint-i-cinc homes del Principat (cinquanta de la capitania de Joan Sapila; cinquanta de la d'en Pellicer i vint-i-cinc de la d'en Millars) i de menys de set-cents de la Bandera, i encara molts — manifestava Marimon — «són pus flachs que stopa», ⁵⁵ total que, amb lleugeres variants, confirmava el 29 de juliol, en informar els consellers, que disposava (entre Bandera i Principat) d'uns set-cents cinquanta o vuit-cents homes. ⁵⁶

A partir d'aquest moment, la fugida de la gent de la Bandera s'anà fent general. ⁵⁷ Tan malament anaren les coses en el si de l'exèrcit municipal, que el 16 de setembre el seu capità manifestava que li quedaven només quaranta o cinquanta homes, ⁵⁸ per la qual cosa es veié obligat a contractar tres-cents homes, tots de poca «estimació».

El procés de disgregació havia estat, doncs, molt ràpid. Així es pot comprendre que l'eficàcia d'aquesta host barcelonina fos ben nul·la davant els greus esdeveniments que s'anaven succeint a la regió on operava.

IX

LES QÜESTIONS ECONÒMIQUES DE LA BANDERA

Els problemes sorgits a causa del pagament de la soldada als homes de la Bandera contribuïren d'una manera gairebé definitiva al desgavell

⁵³ AHCB, CCO 1462, 173-174.

⁵⁴ AHCB, CCO 1462, 182.

⁵⁵ AHCB, CCO 1462, 216.

⁵⁶ AHCB, CCO 1462, 224-225.

⁵⁷ Vegeu l'apartat *La fi del contracte, la fugida dels homes i la disgregació de la Bandera*.

⁵⁸ AHCB, CCO 1462, 275.

general que afectà l'organització de l'exèrcit barceloní durant tot el temps que estigué en campanya.

Ja hem dit que la host municipal era mercenària. Rebien sou tant els homes acordats pel municipi com els que ho eren pels gremis i les parròquies. El 9 de juny de 1462, o sigui mentre s'organitzava la formació de l'exèrcit, el Consell de Trenta-dos i Setze acordà que, tenint en compte «que la gent era assats pobre..., los devia ésser donada quasquun jorn alguna cosa per la despesa». Fou decidit, doncs, de pagar un sou per home cada dia.

El document que publiquem en l'apèndix 4 planteja, però, un problema que no és fàcil de solucionar, perquè tenim dades que ens avalen dos tipus d'informació contradictoris. L'esmentat document diu: «...los .XII. diners que dóne cotidianament a la gent del dit exèrcit...», i més avall «...a mester .II.M. hòmens qui per un any, a raó de .VI. florins lo mes per home...». Doncs bé: que trenta sous equivalien a sis florins és totalment impossible. Les dades que reproduïm en el quadre de més endavant ho demostren clarament, així com també d'altres equivalències monetàries que posseïm.⁵⁹ Aquell any, un florí eren tretze sous. Però, d'altra banda, que un soldat ras percebia per aquells anys sis florins ens ho diu, sense donar lloc a cap dubte, la documentació de l'època.⁶⁰

L'única solució plausible a aquest problema és que la Diputació pagués la meitat de la soldada, cosa que succeí efectivament a partir del 17 d'agost, i potser abans. (Vegeu, més endavant, l'apartat dedicat a estudiar la col·laboració de la Diputació i del Municipi en l'organització militar de l'exèrcit del front de l'oest.)

El contracte s'establí per un mes.⁶¹ Durant els trenta primers dies, sembla que no hi hagué grans dificultats per al pagament dels homes de l'exèrcit. El municipi pagava els seus acordats, i cadascun dels diferents gremis ho feia als homes que havia soldejat. El 7 de juliol, per exemple, arribà a Tàrrrega l'encarregat de liquidar als paraires el que faltava del mes i de contractar-los per uns altres quinze dies, «lo qual socorriment no han volgut acceptar, ans afferman que, passat lo dit temps de un mes, se'n tornaran aquí».⁶²

⁵⁹ FELIP MATEU I LLOPIS, *Les pecúnies de la tresoreria general i el numerari corrible en temps de la guerra contra Joan II*, «Homenatge a Antoni Rubió i Lluch: Miscel·lània d'Estudis literaris, històrics i lingüístics», III (Barcelona 1936), 43-80. Aquest autor dóna per als anys 1464-1473 unes equivalències que van de catorze a setze sous el florí.

⁶⁰ *CDIACA*, XIV, 449; G. DESDEVICES DU DEZERT, *Don Carlos d'Aragon, prince de Viane: Étude sur l'Espagne du nord au XV siècle* (Paris 1889), 331; *CDIACA*, XXI, 501.

⁶¹ El 6 de juliol, Marimon escrivia als consellers en aquests termes: «...la dita gent qui és ab mi no és pagada sinó per un mes la major part e d'altres qui no són pagats sinó per .xv. o .xx. jorns, e de aquests tals n'i ha que he hagut a bestroure perquè no se'n tornassen e aquests són los perayres, qui no han hagut paga sinó per a .xviii. jorns...» (AHCB, CCO 1462, 173-174. Vegeu l'apèndix 2).

⁶² AHCB, CCO 1462, 177.

Acabat el primer mes, els diners començaren a escassejar i els homes anaren fugint de l'exèrcit, com veurem en un altre apartat. Quan, el 29 de juliol, Bartomeu Ferrer es disposà a passar comptes amb els acordats, s'adonà que en faltaven setanta o vuitanta.⁶³ El 16 de setembre, Marimon demanava urgentment cabals als consellers de Barcelona, perquè la gent s'escapava,⁶⁴ i deu dies després manifestava que tant Folquers, de l'exèrcit de la Diputació, com Bartomeu Ferrer, ja no tenien ni un diner i que ja no era possible d'obtenir préstecs enlloc.⁶⁵ No obstant això, el 5 d'octubre deia que havia pogut trobar quatre-cents florins, però que ni aquests ni els tres-cents que rebé no eren suficients per a res.⁶⁶ La darrera quantitat que rebé Marimon directament de la ciutat de Barcelona fou de dos-cents florins d'or, al començament de novembre, però declarà tot seguit que amb ells no li era possible de solucionar cap problema.⁶⁷ Cal tenir en compte que, com hem dit, en aquesta data quedaven a Marimon molt pocs homes.

En conclusió: els diners que Marimon rebé de Barcelona no serviren per a evitar la gran desbandada que es produí tan bon punt s'acomplí el primer mes des de la sortida de Barcelona.

Les coses no anaven gaire millor en el grup d'homes soldejats pels oficis, bé que sembla que percebien uns ingressos quelcom superiors als acordats pel municipi.⁶⁸ Referent a aquesta qüestió, Marimon ideà un sistema nou consistent a centralitzar els pagaments a través del clavari de la Bandera, «recobrant vosaltres, mossenyors, de cascuna parròquia e confreria lo que hauríeu bestret per elles...».⁶⁹ Certament, aquest sistema hauria donat una més gran agilitat al pagament de les soldades. Podríem dir que hauria representat una modernització; però, una vegada més, els rígids costums i privilegis que atomitzaven en tots sentits la societat catalana — en això clarament medieval encara —, impediren que les idees de Marimon fossin dutes a la pràctica.

⁶³ AHCB, CCO 1462, 224-225.

⁶⁴ AHCB, CCO 1462, 275.

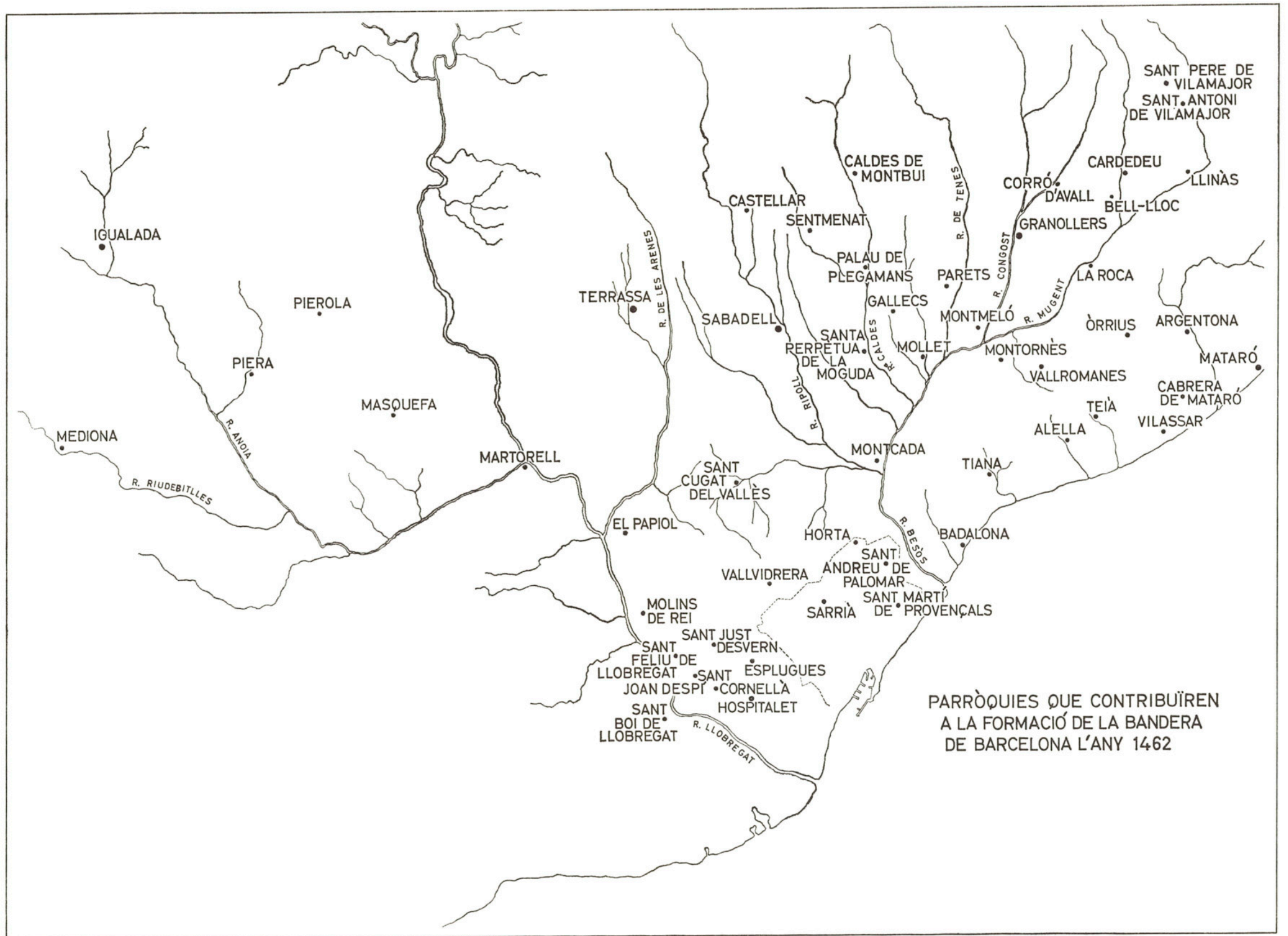
⁶⁵ AHCB, CCO 1462, 279.

⁶⁶ AHCB, CCO 1462, 281.

⁶⁷ AHCB, CCO 1462, 298.

⁶⁸ Vegeu l'apèndix 3.

⁶⁹ AHCB, CCO 1462, 178.

PARRÒQUIES QUE CONTRIBUÏREN
A LA FORMACIÓ DE LA BANDERA
DE BARCELONA L'ANY 1462

X

IMPOSICIONS EXTRAORDINÀRIES PER AL PAGAMENT DE LA BANDERA

Les imposicions municipals de Barcelona no fa gaires anys que foren l'objecte d'un estudi que es va convertint en clàssic.⁷⁰ És coneguda la importància que la contribució a les despeses públiques ha tingut al llarg de la història de tots els pobles. Si en èpoques de pau semblaven ja al contribuent molt feixugues les quantitats que havia de pagar, és natural que en augmentar les necessitats econòmiques municipals a causa d'una guerra, per exemple, l'augment de les imposicions ordinàries esdevingués una càrrega insostenible per a la població, empobrida també per les mateixes causes que havien obligat les autoritats municipals a ordenar noves imposicions. Situació que s'agreujava quan es tractava d'una guerra llarga i feta dins el territori del propi estat. És clar que no sempre recorria el municipi, per a enfrontar-se amb les despeses de guerra, a la imposició de nous tributs. Però quan s'havien esgotat les possibilitats d'obtenir emprèstits dels particulars o bé d'altres solucions menys dràstiques, no hi havia altre remei que fer pagar a la població a través d'unes imposicions indirectes, que gravessin, sobretot, els queviures. Això és el que passà a Barcelona al començament de l'estiu de 1462, quan el municipi hagué d'obtenir diners per tal de fer front a les despeses ocasionades per la Bandera.

El 20 de juny, el Consell de Trenta-dos i Setze es plantejava per primera vegada la necessitat d'imposar contribucions sobre certes mercaderies a fi d'obtenir diners per a pagar la Bandera: «...convenia de necessitat posar algun dret per pagar les dites despeses, en lo qual per via indirecte contribuïssen tothom així ecclesiàstichs com altres, manifestant cert pensament hàüt de pagar per quascuna cana de drap de lana, de seda, de li e altres coses certa quantitat, lo qual dret crehien ells dits consellers muntare bona summa». ⁷¹ La gravetat de la qüestió impulsà el Trentenari a enviar l'afer al Consell de Cent, perquè fos aquest qui decidís què calia fer. El mateix dia, un diumenge, per cert, el més important organisme rector municipal atorgava plens poders al Trentenari per a actuar segons cregués convenient. El 7 de juliol, el Consell de Trenta-dos i Setze elegí vuit persones perquè estudiessin el problema de les imposicions, en especial els productes sobre els quals havien

⁷⁰ JEAN BROUSSOLLE, *Les impositions municipales de Barcelona de 1328 à 1462*, EHMód, 5 (Barcelona 1955) 1-164.

⁷¹ AHCB, Del. 1461-62, 137.

de recaure els nous drets.⁷² Finalment, el 17 de juliol, el mateix Consell decidí la quantia de les imposicions i els productes que serien gravats.⁷³

Les necessitats econòmiques del municipi eren les següents: es preveia haver de mantenir en campanya dos mil homes durant un any, a raó de sis florins el mes, la qual cosa representava una quantitat de cent quaranta-quatre mil florins; hom calculava, tenint en compte altres despeses menors, gastar en total cent cinquanta mil florins (noranta-set mil cinc-cents lliures). La *Taula de Canvi* avançaria la suma i els consellers retornarien a aquest organisme quatre mil lliures anuals (uns sis mil cent cinquanta-tres florins); això volia dir — el document no deixa lloc a cap dubte — que el municipi trigaria més de vint-i-quatre anys a reemborsar la quantitat extreta per la Taula.

XI

COM FUNCIONÀ EL PAGAMENT DE LES IMPOSICIONS

El document que publiquem a l'apèndix 4 ens permet de contestar aquesta pregunta amb gran claredat. Bé que es refereix concretament al peix, cal pensar que també per als altres queviures les coses anaren igual.

El mecanisme era molt simple. Quan un comprador demanava una lliura (de pes) de peix fresc (la lliura tenia aleshores trenta-sis unces), que valia una lliura (segons hem calculat), el venedor li donava només trenta-una unces i mitja, i el valor de les cinc restants, que naturalment també pagava el comprador, era el que el venedor havia de satisfer a l'administració: dos sous, sis diners, abans de les noves imposicions de què parlem. El nou dret consistí a variar aquestes proporcions: el venedor lliurava només, per una lliura, vint-i-set unces, o sigui nou menys de les que tenia la lliura, i ell havia de pagar als recaptadors de les imposicions cinc sous per lliura de pes. És d'aquestes equivalències que hem deduït el preu d'una lliura de peix fresc, d'una qualitat que, d'altra banda, no ens és especificada. Hom pensava de rebre per aquest producte un benefici extraordinari de mil cent lliures, suposo que a l'any.

L'altre producte que fou objecte d'un nou impost fou el vi. Aquí es tractà d'un nou dret d'entrada per a tot tipus de vins arribats a Barcelona per mar i per terra. El lector podrà llegir en el document que publiquem les noves tarifes dels diferents vins i per les diferents qualitats dels succs. El benefici extraordinari que produiria aquest impost s'elevava a cinc mil lliures, suposo també que a l'any.

⁷² AHCB, Del. 1461-62, 147; id., Política i Guerra. C. III, 3. Vegeu l'apèndix 4.

⁷³ AHCB, Del. 1461-62, 153-155.

Finalment, la carn fou el queviure que forní uns ingressos més sanejats a les arques municipals. Es tracta del dret d'herbatge i cabestatge. El quadre adjunt permet de veure la classe d'animal; el nombre de caps matats cada any i el benefici que hom esperava d'obtenir-ne. La lectura del document és imprescindible una vegada més per a adonar-nos d'altres factors no menys importants.

Classe d'animal	Nombre de caps l'any	Benefici del nou dret	
		lliures	sous
Moltos	40.000	6.500	
Bous i braus	700	962	10
Vedells	400	160	
Porcs	2.500	425	
Ovelles	3.000	337	10
Anyells	9.000	675	
Cabrits	10.000	375	
Porcells	2.000	50	
Total: 67.600		9.485	

Aquest quadre ens proporciona, ultra el que ja hem dit en relació amb el tema central del present estudi, un coneixement molt precís del consum de carn a Barcelona. És un problema del qual s'ha ocupat recentment la senyoreta Claude Carrère en la seva monumental obra sobre la crisi de Barcelona a la baixa Edat mitjana.⁷⁴ Aquesta autora, fent un càlcul que, atesa la manca de documentació, pot considerar-se molt encertat, conjectura per a la primera meitat del segle xv un consum de 43.200 a 72.900 moltos l'any. La fluctuació que dona ens sembla, però, una mica agosarada, bé que és el resultat d'unes operacions que, malgrat tot, cal admetre com a força lògiques. El que passa és que hi ha quelcom que falla. Creiem que el càlcul resulta una mica inflat, perquè no hi entren sinó els moltos. El document que hem extractat en la taula ens permet de concretar, almenys per als anys que precediren la guerra, un consum total de 67.600 caps de bestiar. El detall del quadre permet de precisar també el consum de cada una de les classes d'animals, cosa que la il·lustre investigadora francesa no pogué fer, per la ja esmentada manca de documentació.

Cal tenir en compte que tot el que hem dit en relació amb les imposicions era una previsió que dubtem que s'acomplís. Recordem que menys de dos mesos després la ciutat seria assetjada per Joan II i que el setge, bé que suau,

⁷⁴ CLAUDE CARRÈRE, *Barcelone centre économique à l'époque des difficultés (1380-1462)*, I (Paris-La Haye 1967), 308 i ss.

duraria més de dues setmanes, amb la qual cosa la ciutat hauria d'afrontar situacions més urgents que preocupar-se de l'exèrcit que tenia a les comarques occidentals de Catalunya.

XII

ELS COMPTES DE BARTOMEU FERRER, CLAVARI DE LA BANDERA

Exposarem ara en una nova taula tots els diners que consta documentalment que rebé Bartomeu Ferrer per a subvenir a les despeses de la Bandera.⁷⁵

D a t a	Quantitat		Observacions
	lliures	sous	
1462, juny-juliol	1.650		76
setembre, 27	97	3	
octubre, 1	195		= 300 florins d'or
18	195		= 300 florins d'or
21	74	15	
23	540	18	
29	100	2	
30	325		
novembre, 6	260		
16	48	15	
desembre, 1	55	5	= 85 florins d'or
11	55	18	
16	260		= 400 florins d'or
1463, gener, 3	400		
12	300		
26	32	10	= 50 florins d'or ⁷⁷
febrer, 7	130		= 200 florins d'or ⁷⁸
març, 28	130		= 200 florins d'or ⁷⁹
agost, 25	35	15	80
Total :	3.236	1	

Si admetem, com diu el document de l'apèndix 4 en una banda, que cada home cobrava sis florins el mes (setanta-vuit sous), resulta que la quan-

⁷⁵ AHCB, Del. 1461-62, 159v-174v.

⁷⁶ El 4 de juliol, Bartomeu Ferrer escriu des de Tàrraga als consellers comunicant-los que de les mil sis-centes cinquanta lliures que li donaren per a pagar els homes només li'n resten quatre-centes. Afegeix: «Així mateix vos plàcia fer liurar la moneda en croats, sisens e florins e que sia moneda fort, per tant com la moneda que he pagada fins ací he pagada sens pes e la gent han feta gran ramonor, creent yo m'o aturàs» (AHCB, CCO 1462, 169).

⁷⁷ Pagament fet a Bartomeu Ferrer, «olim clavari de la Bandera», per despeses endarrerides de Cervera.

⁷⁸ Id.

⁷⁹ Id.

⁸⁰ Quantitat lliurada a Bartomeu Ferrer per a pagar a En Pere Reig, mariner, que deixà diners al clavari per a fer front a les despeses de la Bandera durant la seva estada a Cervera.

titat que rebé Bartomeu Ferrer durant tota la campanya hauria servit només per a pagar vuit-cents trenta homes durant un mes, i això sense tenir en compte que moltes partides eren dedicades — ens ho diu la documentació — a despeses generals de la Bandera, o sigui no relacionades directament amb el pagament de la soldada. Si admetíem, però, que cada home cobrava trenta sous el mes, resultaria que les tres mil dues-centes trenta-sis lliure que rebé Ferrer haurien bastat per a pagar mil setanta-vuit homes durant dos mesos. Com podem veure, tant en un cas com en l'altre la quantitat de què disposà el clavari hauria estat insuficient si s'haguessin aplegat els dos mil homes previstos, xifra que, com ja hem vist, no s'aconseguí mai.

El fet que aquesta quantitat sigui tan petita fa pensar que la Bandera tingué altres ingressos, o bé que no tots els pagaments han estat consignats en la documentació que ens ha arribat. De la primera suposició, en tenim constància per proves que presentem ací; de l'altra — els emprèstits fets pel clavari de l'exèrcit de la Diputació —, en parlarem més endavant. En realitat, es tracta de dues manifestacions d'un mateix fenomen.

XIII

L'AFER DE LA LLETRA DE CANVI

Antoni Folquers, «ministre del General», encarregat dels afers econòmics de la Diputació al front, deixà quatre mil set-cents florins d'or (tres mil cinquanta-cinc lliures, segons les equivalències monetàries d'aquell moment) al clavari de la Bandera, Bartomeu Ferrer, amb els quals aquest pogué fer front a les despeses més immediates de l'exèrcit municipal de Barcelona. Basant-se en el deute contret pels consellers barcelonins, demanà un préstec a Bartomeu Pijorell, de Cervera, el qual pogué deixar-li només mil cent setanta-cinc lliures. El procés financer que s'inicià aleshores a fi que el deute quedés eixugat, creiem que té un cert interès. Pijorell lliurà al seu corresponsal a Barcelona, Pere Morer, una lletra de canvi, perquè aquest la cobrés al Múnicipi. Calia aleshores que Morer escrivís al donador, Pijorell, comunicant-li que ja havia rebut dels consellers la quantitat; però, o bé perquè aquests no havien encara passat comptes amb Morer, o bé perquè aquest no havia escrit a Pijorell, el cert és que el 21 d'octubre (Folquers havia rebut els diners de Pijorell el dia 6) Marimon escriví als consellers municipals en aquests termes: «E tant com és del cambi de les .MCLXXV. liures, me plaguera molt que continen lo haguessen fet pagar, car lo donador és home mesquí e sta marevellat

com jo no he letra d'en Pere Morer del pagament del dit cambi; per què, plàcia us que, si pagat no serà, com rebeu la present lo fasau pegar, e que lo dit Pere Morer ne scriva al dit donador». Sigui perquè els consellers lliuraren l'esmentada quantitat a Morer o per l'escassa documentació que posseïm a partir d'aquest moment sobre l'actuació de la Bandera, el fet és que Marimon no reclamà més als consellers l'eixugament del deute contret per ell.

En tot aquest afer s'havien produït una sèrie de mutacions molt complicades aparentment, però freqüents a l'època, potser en un grau de complexitat menor: el deute contret per la Bandera - consellers de Barcelona respecte a Antoni Folquers - Diputació es convertí, per un moment, en un deute de Folquers - Diputació respecte a un prestamista de Cervera, Pijorell, i d'ací es passà al deute del municipi barceloní envers Morer, corresponsal de Pijorell. De tota manera, com veurem, persistí una part del deute dels consellers envers la Diputació perquè la quantitat deixada per Folquers al clavari de la Bandera era molt més gran que l'esmentada de mil cent setanta-cinc lliures, com hem dit al principi d'aquest apartat.⁸¹

XIV

LA FI DEL CONTRACTE, LA FUGIDA DELS HOMES I LA DISGREGACIÓ DE LA BANDERA

Que la ineficàcia militar de la host barcelonina fou total, ja ho hem dit més d'una vegada. Estudiem-ne ara una de les causes més importants: el malestar intern, provocat per la manca de satisfacció econòmica d'una gran part dels homes que integraven la Bandera, sobretot dels enviats pels gremis i les parròquies. Això ens fa pensar que el reclutament d'aquests, a diferència dels acordats pel municipi, no havia estat fet amb llur ple consentiment. La conseqüència d'aquest malestar fou la fugida dels homes i, en darrer terme, la quasi total disgregació de la Bandera.

Fou en acabar-se el primer mes d'actuació militar de l'exèrcit de Barcelona quan començaren a sentir-se els primers símptomes d'agitació interna. Ja el 6 de juliol, des de Tàrraga, Joan de Marimon informava que hi havia homes que només havien estat pagats per quinze o vint dies i amenaçaven de tornar a Barcelona si hom no els donava una nova soldada. Els paraires,

⁸¹ AHCB, CCO 1462, 283 i 296.

per exemple, havien rebut el sou només per divuit dies, «per què us plàcia provehir-hi de continent que la dita gent sie pagada, altrament tots se'n volen tornar... e portaria més desfavor e dampnatge hu que se'n tornàs que no farien beniffici .c. que n trametésseu». ⁸² Els homes de les diferents par-ròquies i confraries, davant la manca de diners, decidiren al començament de juliol de trametre a Barcelona un representant per cada corporació amb la finalitat d'obtenir el sou per als dies següents. Això hauria representat la minva d'uns cent homes a la Bandera, ⁸³ per la qual cosa el fill de Marimon decidí de traslladar-se personalment a la capital del Principat per tal de gestionar la tramesa de diners per al pagament dels diferents tipus d'homes que integraven l'exèrcit de Barcelona. El 14 de juliol es presentà al Consell de Trenta-dos i Setze Bernat Joan de Marimon i demanà que fossin preses mesures contra aquells qui volien abandonar la host. L'acord a què hom pervingué fou ben tímid: fou decidit d'escriure cartes confortant els homes de la Bandera, ⁸⁴ quan potser hauria estat més positiu d'enviar-los diners. En tot cas, la gestió dels consellers no tingué cap eficàcia. El dia 17, escrivia Marimon a Barcelona: «cominaven que passat lo primer mes del dit servey se'n tornarien a Barchinona; e ara, com lo mes és passat, són molt de ells qui fan tanta remor que ni prechs ni manaces ni la letra patent que vosaltres, senyors, haveu tramesa ni res no basta en reposar-los». ⁸⁵

Just en acabar-se el primer mes, començaren efectivament les desercions. El dia 17 o 18, Bernat Bruch, cap dels *barquers*, Rafael Oliver, cap dels *mercaders*, el sots-cap d'aquest mateix ofici, Joan Nadal, i Joan Reixach, cap dels *mariners*, deixaren la Bandera. Marimon demanà als consellers l'aplicació de mesures repressives; si «no són castigats, siau certs jo romandrè sol ab la Bandera ans .VIII. jorns». ⁸⁵

Marimon intentà de frenar la descomposició de l'exèrcit aplegant en una reunió general els caps dels oficis, però aquests li manifestaren que llurs homes es trobaven en un estat de desànim molt gran a causa, sobretot, de les noves arribades de Girona, on el dia 23 l'exèrcit del Principat que assetjava aquella ciutat s'havia vist obligat a retirar-se. ⁸⁷

A partir d'aquest moment, la disgregació de la host barcelonina fou contínua. El 29 de juliol, a la nit, fugiren, com ja hem dit, Antoni Palomeres, cap dels notaris i conseller de Marimon, i Francesc Martí, secretari

⁸² AHCB, CCO 1462, 173-174; id., 177. Vegeu l'apèndix 2.

⁸³ AHCB, CCO 1462, 178.

⁸⁴ AHCB, Del. 1461-62, 151.

⁸⁵ AHCB, CCO 1462, 201. Vegeu l'apèndix 3.

⁸⁶ AHCB, CCO 1462, 203.

⁸⁷ AHCB, CCO 1462, 216. Carta del dia 25 de Marimon als consellers.

del capità de la Bandera; amb ells, s'escaparen els *corredors de coll* i altres, el nombre dels quals no ens és especificat. Eren les primeres defeccions de gent important que es produïen, cosa que obligà Marimon a publicar una nota dient que els havia enviats a Barcelona per a una missió determinada, «altrament tothom se'n volguera anar». ⁸⁸

La resta de la documentació que ens informa sobre aquesta qüestió té sempre el mateix sentit. El 5 d'agost ja havien fugit cent homes ⁸⁹; dos dies després, Marimon manifestava als consellers la seva admiració pel silenci i la indiferència de les autoritats de Barcelona; ⁹⁰ la nit del 31 d'agost, partiren de quaranta-cinc a cinquanta homes d'Igualada i d'altres parròquies del Vallès. ⁹¹ Aquests anaren seguits dels de Terrassa; amb això, Marimon restà acompanyat només pels acordats directament pel municipi. ⁹² El procés disgregador sembla que s'acomplí en finir els tres mesos de la sortida de la Bandera. El 16 de setembre, Marimon disposava ja només de quaranta o cinquanta homes. ⁹³ El malhumor del capità per la manca d'interès dels consellers i pel defecte de diners resta palesat de manera prou clara en la carta que el 20 d'octubre escriví a Barcelona i que el lector podrà llegir a l'apèndix 5.

Els diners que Marimon rebé en el futur no bastaren per a poder refer l'exèrcit que dia rera dia s'havia anat esgrunant. Tot això era, una vegada més, la conseqüència gairebé lògica del règim de llibertat típicament medieval que presidia la formació de l'exèrcit català.

XV

COL·LABORACIÓ DE LA BANDERA AMB L'EXÈRCIT DE LA DIPUTACIÓ

Un altre aspecte que mereix d'ésser remarcat és l'íntima col·laboració de la host barcelonina amb l'exèrcit de la Diputació. En un altre lloc ens hem referit ja a aquesta qüestió, ⁹⁴ però en un escenari coetani diferent de

⁸⁸ AHCB, CCO 1462, 233. L'acabament del contracte de dos mesos preocupà molt aviat Marimon. Ja el 29 de juliol escriví als consellers: «E més, monsenyors, veig que los dos mesos de la Bandera seran molt prest complits e podeu fermament creure que passat lo dit temps tot lo món no bastaria en retenir la gent que no se'n vajen» (id., 224-225).

⁸⁹ AHCB, CCO 1462, 239.

⁹⁰ AHCB, CCO 1462, 241. Segons Marimon, hi havia un grup que estava disposat a quedar-se si hom els enviava diners.

⁹¹ AHCB, CCO 1462, 265.

⁹² AHCB, CCO 1462, 272.

⁹³ AHCB, CCO 1462, 275.

⁹⁴ JAUME SOBREQÜES I CALLICÓ, *Nuevos datos sobre la guerra civil en el Ampurdán y La Selva durante el verano de 1462*, AIEG, 19 (1969), 5-64.

la mateixa guerra: el front del nord durant la campanya de l'estiu de 1462. Analitzem ara alguns aspectes dels quals no parlarem i alguns altres que es repeteixen en ambdós casos.

Quan, el 22 de juny de 1462, el Consell del Principat lliurà a Hug de Cardona, nomenat dos dies abans cap de la gent de peu de l'exèrcit de la Diputació que actuava a Urgell,⁹⁵ les instruccions que havien de presidir la seva gestió, li ordenaren el que segueix: «...don Hugo farà, seguirà e executarà tot ço e quant serà apuntat, acordat e deliberat per lo magnífic mossèn Joan de Marimon... e per lo dit noble don Hugo e per lo noble don Jofre de Castre, conductor e governador de la gent a cavall, *tots tres ensemps e no departidament...*»⁹⁶ El *Consell* es reservava, però, l'alta direcció del seu exèrcit: «complirà tot ço e quant per los dits diputats e concell li serà escrit». Bé que al front de l'Empordà sorgiren discrepàncies entre els caps de la host barcelonina i el capità general de l'exèrcit del Principat, aquest fenomen no es produí entre els capitostos que actuaven a les comarques de l'oest, ans, tot al contrari, les relacions que mantingueren són un fidel reflex de l'esperit d'unitat absoluta que presidí l'actuació política dels dos organismes rectors de la rebel·lió: la Diputació i el Consell municipal de Barcelona.

Aquesta col·laboració es manifestà també en l'aspecte econòmic: els preséctes que Folquers féu al clavari de la Bandera. El 21 d'octubre li havia deixat ja tres mil dues-centes disset lliures i deu sous, dels quals l'administració del municipi n'havia ja retornats alguns. Recordem les mil cent setantacinc lliures que pagaren a Barcelona contra la lletra de canvi enviada des de Cervera. D'altra banda, el 17 d'agost, Marimon començà a pagar tres-cents homes, que actuaven a sou de la Diputació, però de fet Folquers en pagà una part (cent catorze homes el primer mes i cent vint-i-cinc el segon), amb la qual cosa la quantitat pagada pel clavari municipal s'elevà a mil quatre-centes set lliures i divuit sous, quantitat que, restada de les dues mil quarantadues lliures i deu sous que restaven per pagar de les tres mil dues-centes disset lliures i deu sous, feia un deute a la Diputació de sis-centes trenta-quatre lliures i deu sous.⁹⁷

Aquestes operacions serveixen per a il·lustrar-nos sobre la cooperació econòmica dels dos grups de l'exèrcit català, que arribava fins en aquestes minúcies, motivades sobretot per la manca de diners dels clavaris d'ambdues parts. En realitat, es tractava de compartir la pobresa, cosa no sempre fàcil,

⁹⁵ *CDIACA*, XX, 396. El mateix dia, Jofré de Castro era nomenat «conductor de la gent de cavall del mateix exèrcit».

⁹⁶ *CDIACA*, XX, 473.

⁹⁷ *AHCB*, CCO 1462, 296.

com és sabut. Encara el 10 de desembre, Marimon es dirigia als nous consellers felicitant-los per llur elecció i comunicant-los que Folquers havia rebut vuit-cents florins dels diputats, i que compartien aquests diners de la millor manera possible.⁹⁸

D'altra banda, sabem que hi hagué homes que, en acabar els dos mesos de contracte amb la Bandera, prengueren sou en l'exèrcit de la Diputació,⁹⁹ atrets potser per una organització i unes condicions d'armament superiors a les de la Bandera. Com diu el mateix Marimon dos dies després de sortir de Barcelona, «la gent qui ix d'aqueixa ciutat assoldejats per lo General són hòmens de fet e bé armats molt més que los damunt dits...» (els que s'anaven reunint amb la Bandera).¹⁰⁰

En conclusió, la col·laboració fou molt estreta en tots sentits quant a les relacions dels caps d'ambdós grups, però ben ineficaç quant a l'actuació del gros de tots dos exèrcits.

XVI

L'ARMAMENT DELS HOMES

Les notícies que tenim sobre aquesta qüestió ens ajuden, una vegada més, a comprendre el fracàs de la Bandera. L'endemà de la sortida de Barcelona, és el mateix Marimon qui ens explica l'estat en què arribaven a la host els homes sortits de la ciutat: «la gent qui parteix d'aquesta ciutat per saguir la Bandera ve molt mal en orde e desermats, los uns vénen sense cuyraçes e los altres sens ballestas, los més porten lança e pavès, e per fer lo perquè la dita Bandera va, és més mester hòmens armats ab ballesta que tot altre armes».¹⁰¹

Durant els dies següents, Marimon no parà de sol·licitar material bèl·lic per als seus homes. El 24, demanava llances llargues, passadors, pólvora i plom,¹⁰² «com en tot lo exèrcit no n'ich ha que bàstan a .xx. lansas largas e molt malt provehits de passadors, que ab una ruxada que fassam no n'ich

⁹⁸ AHCB, CCO 1462, 312.

⁹⁹ AHCB, CCO 1462, 305.

¹⁰⁰ AHCB, CCO 1462, 129. Pel que fa a aquesta mateixa qüestió de les relacions entre els dos exèrcits, escriví Marimon: «no sé si seguiran (els homes del General) la Bandera. Volrie que'u comunicásseu ab los diputatats e conçell lur que los dits assoldejats vinguessen ab la dita Bandera e valrà molt com sien per resistir a tots altres e la Bandera irà millor acompanyada... Més vos prech que'us plàcia comunicar ab los dits diputats com delliberat hauran si los dits hòmens assoldejats ne prestaran homenatge axí com los altres...».

¹⁰¹ AHCB, CCO 1462, 122. En la mateixa carta, Marimon demanava als consellers que revisessin bé els homes abans de sortir de Barcelona.

¹⁰² AHCB, CCO 1462, 145.

haurà negú...»¹⁰³ El 30 de juny, en arribar Marimon a Tàrrrega es trobà que Hug de Cardona tenia ordre d'anar a assetjar Joan II a Balaguer; però la manca de material de guerra impedí a l'exèrcit català de complir aquesta missió, que, si hagués tingut èxit, hauria capgirat completament la sort de la campanya.

Bé que al començament de juliol Marimon rebé cent vuit llances llargues entre les de peu i les de cavall i cinc caixons de passadors,¹⁰⁴ la resta de notícies que tenim sobre aquesta qüestió continua presentant-nos la host barcelonina desproveïda de l'armament imprescindible per a fer la guerra.

XVII

LA CAVALLERIA

Aquest és un aspecte en el qual l'exèrcit del Principat, en tots els seus fronts i en les diferents èpoques de la guerra civil, es trobà en una gran inferioritat de condicions en relació amb l'exèrcit reialista. Sobretot, en aquesta primera etapa de la contesa, els cavalls francesos que portaven les tropes del comte de Foix tenien bocabadats els caps dels exèrcits catalans que els havien vistos o que n'havien patit les conseqüències.

Per això, Marimon no es cansà de demanar cavalls per a la Bandera¹⁰⁵ i de proposar-ne àdhuc la confiscació als habitants de Barcelona que, posseïent cavalls, no volguessin prendre sou i reunir-se amb la host. Els cavalls, segons Marimon, podrien ésser deixats «a tots els hòmens de stat qui aquí són, així cavallers com ciutadans, qui volanters hi vendran pus hajen cavalls».¹⁰⁶

Aquestes peticions es repetiren els dies i els mesos següents, però, una vegada més, sense èxit, cosa que posava l'exèrcit del Principat en un clar desavantatge, actuant en terra plana, en relació amb els homes de Joan II.

¹⁰³ AHCB, CCO 1462, 146.

¹⁰⁴ AHCB, CCO 1462, 166 i 167. .

¹⁰⁵ Fou el seu fill, en el viatge a Barcelona, l'encarregat de demanar personalment la tramesa de cavalls (AHCB, Del. 1461-62, 151).

¹⁰⁶ AHCB, CCO 1462, 122.

XVIII

LLICENCIAMENT I CANVI D'UN HOME PER UN ALTRE

Ja, en darrer terme, ens referirem molt breument a aquests aspectes de l'organització interna de la Bandera.

Ja hem dit que cap home no podia abandonar l'exèrcit fins que s'hagués acabat el temps de contracte, si doncs la corporació a la qual pertanyia no enviava un substitut. Sabem, per exemple, que al final de juliol Marimon llicencià Arnau d'Aulas, del gremi dels ferrers, perquè tenia molt malalt el seu pare, però, en informar els consellers d'aquesta qüestió, els advertí que ja hi havia substitut.¹⁰⁷ També en cas de malaltia o d'impediment era lícit el retorn a Barcelona, però l'interessat havia de cercar pel seu compte un substitut, mentre no arribés l'enviat pel consell del gremi al qual pertanyia.¹⁰⁸

Com podem veure, també en aquest sentit la bandera patia d'una micro-organització que en dificultava el funcionament.

XIX

CONCLUSIÓ

El manteniment d'un exèrcit ben migrat, que no pogué aplegar mai el nombre d'homes previst, obligà el municipi barceloní a uns esforços econòmics superiors a les seves possibilitats. La necessitat d'establir uns impostos indirectes extraordinaris, que havien de recaure sobre una població ja poc afavorida per les condicions de la guerra, és una prova ben clara de la greu situació en què es trobaven les finances municipals. I, això, al primer any de la guerra.

Fou precisament aquesta manca de diners el que — unit a la manca d'agilitat que provocava l'estructuració d'un exèrcit clarament medieval, o sigui que tenia en l'heterogeneïtat dels seus components un germen de disgregació incontrolable — provocà, a la curta, el fracàs total de la campanya

¹⁰⁷ AHCB, CCO 1462, 229. Carta del 29 de juliol.

¹⁰⁸ Aquest és el cas de Pau Llagostera, flassader, el qual, impedit de seguir la Bandera, deixà com a substitut Bernat Ribera, també flassader, i partí cap a Barcelona. El que no sabem és on trobà Llagostera el substitut, si a Barcelona o a Tàrraga, on aleshores era (AHCB, CCO 1462, 204).

militar de la Bandera el 1462, i, a la llarga, la superioritat bèl·lica dels exèrcits de Joan II, d'organització més racional i, per tant, la victòria de les armes reialistes.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1

Joan de Marimon envia als consellers de Barcelona una relació del nombre d'homes que han tramès a la Bandera les confraries dels oficis i les parròquies que han de contribuir a la formació de l'exèrcit de Barcelona.

1462, juny, 21. Martorell

Molt honorables e de gran saviesa senyors: vuy gran matí so partit ab la Bandera de aqueixa Ciutat de la vila de Molindarex, fahent la via d'aquesta vila, e demà, si a Déu serà placent, tiraré la via de Piera, e axí cascun jorn segons per vosaltres serà ordonat. Perquè vostres saviesas sien certas del nombre de la gent per vosaltres tramesa, la qual jo he rebuda, he delliberat en la present scriure us lo nombre de la gent dada per les confraries d'aqueixa Ciutat e parròquias fora e entorn aquella, segons se segueix:

Metges	III hòmens	
Notaris de Barchinona . . .	XII	
Notaris per auctoritat Reial	VI	
Causidichs	III	
Spaciers	XII	
Ffireners	XX	
Sastres	XXX	
Argenters	X	
Parayres	XXXV	
Pellicers	III	
Sabaters	XXV	
Ffusters caxers	XV	
Ffusters bosquers	III	
Texidors de lana	XII	
Pahers	X	
Assahonadors	VIII	
Mariners	XV	
Cotoners	III	
Texidors de li	X	
Boters de fusta grossa . . .	III	
Boters de fusta prima . . .	V	
Sperters	II	
Corredors de coll	VI	
Corredors de animals . . .	III	
Gerrers	III	
		Rajolers ollers VIII hòmens
		Mathalasers III
		Mestres de cases X
		Carnicers X
		Fforners flaquers VIII
		Fflaçaders III
		Marçers VI
		Fustaniers V
		Barquers vells VI
		Pescadors VI
		Revanadors VI
		Macips de ribera VIII
		Calsaters III
		Coralers VIII
		Fferrers XXIII
		Spacers lancers VIII
		Lauradors o ortolans . . . XXV
		Ortolans de Sant Pere . . . V
		Blanquers X
		Barquers vells VII
		Mercaders C
		Corredors de lotge X

CCLXXXII

CCLXIII

Parròquia de Sarrià	xxv hòmens	Terme de Munchada	III
Badalona	xvi	Terme de Tarraça	xxiii
Sant Just dez Vern	vi	Parròquia de Vallvidrera	iiii
Sant Martí de Prohensals	ii	Sant Joan dez Pi	vi
Rocha e Belloch	vii	Sant Ffeliu	iiii
Vallromana, Muntornès o		Molindareix	v
Muntmaló	vii	Martorell	x
Alella	vi	Spitalet	x
Mataró, Òrrius, Cabrera	xxiiii	Splugues	x
Sant Genís d'Orta	v	Sabadell	x
Santa Perpètua de Mogoda	vi	Barbers	x
Sant Andreu de Palomar	x	Hostalers	x
Parròquia de Perets, Mollet			
e Gallechs	x		ccxxiii

Tots los demunt dits són venguts e prestar segrament e homanatge en poder del meu algtuzir. Són pagats de la messió que aqueixa ciutat los ha a fer fins a dissapte primer vinent, que tindrem .xxvi, del corrent. E pus per la present no he a dir salvo que Nostre Senyor Déu vull conduhir les feynes per què tots anam al fi per tots dessijat.

De Martorell, a .xxi. de juny del any .m.cccc.lxii.

Monsseniors, a vostre ordinació apparellat, Johan de Marimon, capità del exèrcit de aqueixa ciutat.

(AHC.B. CCO 1462, núm. 135)

2

Joan de Marimon informa els consellers de Barcelona del desenvolupament de la guerra al front de l'oest; de les parròquies que han enviat homes a la Bandera i de les dificultats en què el posa la voluntat dels paraires de deixar l'exèrcit quan acabaran el temps per què han estat pagats. Informa també de la manca de ballesters que puguin reparar el material bèl·lic.

1462, juliol, 6. Tàrrega

Molt honorables e de gran saviesa senyors: per letra de .ii. del corrent vos he largament scrit de moltes coses, de les quals sper ab gran desig vostre resposta ab tot lo compliment. Certificant-vos com, per diverses letras d'En Ffrancí de Gaver e dels altres capitans que trametem don Hugo e jo a Camarasa, só avisat com, poch abans que 'ls demunt dits fossen junts en la dita vila de Camarasa, dona Angelina, senyora de la dita vila, essent avisada de la venguda de aquests, plegat tot son argent e aquella millor roba que poch, e encare levada les nous a .xii. ballestas de martinet que hi ha molt belles, perquè no se'n pogués fer offensió, tirà spatxadament la via de Balaguer. E axí, los demunt dits arribats, entraren en la dita vila e castell de Camarasa, hon foren bé receiptats per los vassalls, e ben stablida la força. Tantost l'endemà lo rey se levà de la orta de Leyda, a hon se era attendant a una lega de la dita ciutat, e tirà la via de Camarasa, volent dar lo salt a la dita vila, com a desesperats, car siau certs, monsseniors que la presa de la dita vila, per lo gran dan que li pot fer, com sie a una lega de Balaguer hi té en se mà de rompre la resclosa dels molins qui rega la orta de Balaguer, li ha tocat al cor e axí en l'entrada

del primer assalt los de la força l'an fastejat en tal manera que li han morts .v. o .vi. hòmens e molts nafrats, e per semblant li han morts e nafrats no sé quants rossins, de què ell s'és hagut a retraure. E com és vengut al capvespre, sperant los de la força lo segon assalt ab lo major desig del món, lo rey, vahent lo poch guany que s'i feya, ha levat lo siti e, cremades totes les garbes e palles que ha trobades deffora, ab poca honor sua, és-se'n tornat a Balaguer, per la qual rahó jo he scrit als demunt dits que, pus són en repòs, pertesquen la gent que tenen entre la dita vila de Camarasa e la vila de Cubells, qui bé guardar.

E més vos avís, monsseniors, com mossèn Agulló partí dissabte, a vespre, prop passat de Verdú tirant la via de Leyda ab los sinc-cents hòmens del General. És cregut que les ores que'l rey s'és trobat en lo combat de Camarasa e en la tornada de Balaguer lo dit mossèn Agulló s'era entrat en la dita ciutat de Leyda segurament.

Item vos avís, monsseniors, com lo diumenge prop passat, a vespre, tramatem don Hugo e jo mossèn Johan Torrelles e mossèn Carbó ab .x. rossins, e ab .LXII. hòmens de peu per stablir Castellcerà e Belmont, qui són del monestir de Poblet, e açò fem ab voluntat del dit monestir, qui és molt parzial a la terra, e ab voluntat dels vassalls dels dits castells. E quant los demunt dits foren allí, trobaren lo dit Castellcerà ja stablit de alguna pochia gent, que al rey hi ha mesa, lo qual leugerament hagueren pogut haver, mas per quant saberem que un home se era acalat per la muralla, crehen que anave avisar lo rey e vahent que la força no era ten fort ni ten avituallada com los era donat entanent, ni que'l rey ne pugué haver aquell servey que hom se pensave, delliberaren de tornar-se'n e molt distretament ab dos rossins que trobaren, los quals se n'han portats.

Més avant, monsseniors, vos certiffich com dilluns, a vespre, partí d'aquí don Hugo de Cardona ab qualques .ccc. hòmens per anar stablir Bellpuig e trametre algun soccors de gent al senyor de Mollurussa, qui'l ha gran mester e'n mereix bé. He hagut nova certa com lo dit don Hugo anit passada és anat a Miralcamp a hun lo baró de la Lacuna tenia se garnizó e, donat lo salt, ha entrada la dita vila e ho ha tot barrejat e se'n ha aportats a Bellpuig .xiii. rossins qui eren del dit baró de la Lacuna, e molta roba e argent, e bé .xxxx. mulatas e altres bestiaris que'l dit baró havia robats per aquesta terra, e'ls havia recullits allí, però fins aquí no he nova que haje pres lo dit baró, com haje solament sabut açò per un frare menor, home ancià qui l'à vist tornar a Bellpuig e fer lo botí; e majorment crech jo lo dit frare digue veritat per quant ve per aturar en aquesta vila. E fahent la present he rebut correu del dit don Hugo avisant pròpriament de les coses ésser axí com he dit.

Més vos certiffich, monsseniors, com he provehit per fer .ccc. quintars de bescuyt a Çervera e entench a fer vinagre del vi confiscat de mossèn Johan Ferrer, del qual fas sagar tot lo forment en aquesta gent del exèrcit, e per semblant lo faré batre perquè servesque a qualcom. Lo dit bescuyt e vinagre fas fer perquè lo exèrcit no puixe ésser sobrat de vitualles, quant Déu vulle me hajau tramés en Ffranci Satantí ab totes les coses necessàries per travessar lo pla d'Urgell.

Item, vos certiffich, monsseniors, com perquè la vila de Cervera, de Verdú e d'Anglasola staven desijoses que per lur indempnitat los degués sopartir algun nombre de gent, perquè pus segurament puguessen cullir lurs splets, e vahent jo que tota la gent no's podia alleujar ací en Tàrrega ni'y podia haver aquell compliment de vitualles que havia mester, he delliberat trametre dels hòmens de la Bandera de Barchinona .cc. hòmens a Cervera, .c. a Verdú e .c. Anglesola, qui hi aprofiten molt a las ditas vilas e a mi no fan fretura e'ls puch cobrar dins spay de .iiii. ores segurament e sens dupte de gent de cavall, e encare que tota aquesta companya stà pus guardada tenint-los axí compartits que si'ls tenia plegats.

Per altres vos he scrit lo nombre de la gent qui és ab mi per saguir la Bandera, com may han bastat a mil hòmens, solament ne tinch entorn .d.cccc.l.; manquen moltes parròquias que haveu emprades e no són vengudes. Per ço'us scrich les parròquias qui

han tramesa gent; les altres qui no han tramès deurien donar orde tramatessen gent. Les qui són açí són aquestes:

Sarrià	ab .XXVI.	Sabadell	ab .x.
Sant Martí de Prohençals	ab .II.	Cornellà	ab .IIII.
Rocha e Belloch	ab .VII.	Piera, Masquefa	ab .XII.
Caldes de Monbuy	ab .XII.	Palau	ab .II.
Sant Cugat de Vallès	ab .VIII.	Tiana	ab .VI.
Sant Andreu de Palomar	ab .x.	Linars	ab .IIII.
Vila e terme de Tarrança	ab .XXIII.	Piarola	ab .II.
Sant Ffeliu	ab .IIII.	Sant Just dez Vern	ab .VI.
Splugues	ab .IIII.	Sant Boy	ab .XII.
Vilassar, Argentona	ab .x.	Alella	ab .VI.
Granollers	ab .x.	Del Papiol	ab .II.
Castellar	ab .II.	Santa Perpètua	ab .VI.
Cardadeu	ab .VIII.	Terme de Muncada	ab .III.
Mediona	ab .III.	Sant Johan dez Pi	ab .VI.
Badalona	ab .XVI.	Spitalet	ab .x.
Tayà	ab .VI.	Molindareix	ab .v.
Vallromana, Muntornès	ab .VII.	Martorell	ab .x.
Materó, Dorrius	ab .XXIII.	Santmanat	ab .IIII.
Sant Genís d'Orta	ab .v.	Vilamajor	ab .x.
Parròquia de Perets	ab .x.	Muntbuy, Corró	ab .XXI.
Vallvidrera	ab .IIII.	Agolada	ab .XXI.

Per lo senblant, vos he scrit com la dita gent qui és ab mi no és pagada sinó per un mes la major part, e d'altres qui no són pagats sinó per a .xv. o .xx. jorns, e de aquests tals n'i ha que he hagut a bestraure perquè no se'n tornassen, e aquest són los parayres, qui no han hagut paga sinó per a .xviii. jorns; per què us plàcia provehir-hi de continent que la dita gent sie pagada, altrament tots se'n volen tornar e la Bandera romandrà sola, e no us hi deveu adormir, que jo'n stich ab molta congoixa tots jorns dels crits que'n sent; e portaria més desfavor e dampnatge hu que se'n tornàs que no farien beniffici .c. que'n trametésseu; jo'ls he mesos en sperança que vosaltres fareu tramatre a lurs principals gent en lochs d'ells o compliment de paga, per reposar-los.

Certiffich-vos, monsseniors, com açí no ha negú per l'offici dels ballesters, hi fallnos grantment un home d'aqueix art per moltes ballestas qui tots jorns se desconcerten, per moltes nous que's perden; de què, per falta de ballesters, com no'n haje negú en tota aquesta terra, no'ns podem ajudar; per què us plàcia voler trametre algun ballester ab moltes nous de ballesta, que sien solament boscades hi ha compliment de totes artellaries necessàries al mester. E fas fi, supplicant lo gloriós Jhesús vos vulle tenir en sa guarda.

De Tàrraga, a .vi. de juliol del any .m.cccc.lxii.

Monsseniors, a vostre ordinació aparellat, Johan de Marimon, capità del exèrcit de aqueixa ciutat.

(AHCB. CCO 1462, núms. 173-174)

3

Joan de Marimon informa els consellers de Barcelona de l'estat social de la Bandera i els suggereix un nou sistema per a reclutar gent.

1462, juliol, 17. Tàrraga

Molt honorables e de gran saviesa senyors: per moltes en dies passats vos he scrit de les gents de las confraries qui són en servey de la Bandera com cominaven que passat lo primer mes del dit servey se'n tornarien a Barchinona; e ara, com lo mes és passat, són molts de ells qui fan tanta remor que ni prechs ni manaces ni la letra patent que vosaltres, senyors, haveu tremesa ni res no basta en reposar-los e los uns animen los altres, que és cosa de gran congosa e afany, e encare de molt poca reputació a la dita Bandera, car aquests moviments són sentits per tot lo món e lo rey no 'ls ignora, e no pot fer sinó gran dan. E no cregau, mossenyors, que aquest exèrcit de la Bandera se puscha per molt temps mantenir en la forma que sta, car, si tantost en lo principi se són sentits aquests moviments e insults, pot hom pensar què faran en lo esdevenidor. E més, que segons saben vostras savieses, aquest hòmens de las confraries no stan sots conestablies ni capitania sinó que van per oficis ab un cap en cascun ofici, e los més en petit nombre, e no se'n pot hom axí fàcilment servir com fa com van sots conestablies e capitania. E més encare, que los manestrals e hòmens de ciutat uns per altres no són tant disposats com són los pagesos qui són vesats del treball. E noresmenys, que aquests hòmens dels oficis tots prenen mayor sou que no fan los acordats, comptant los .xxx. sous que la Ciutat los dóna cascun mes per messió. E, per tant, per les dites rahons e altres havia yo pensat que per complasència dels oficis, e per mayor servey de la Bandera, e encare perquè la cosa se fes ab menys despesa, seria millor que vosaltres, mossenyors, féseu veure entre tots los oficis e confraries de la ciutat quants hòmens fan e que la Ciutat acordàs aquell nombre de gent que múntan los hòmens de las dites confraries a que cascuna confraria pagàs per tants hòmens com ella dóna e en aquesta manera los particulars no 's porien clamar que fésseu anar los uns e no los altres e cessarien los insults e moviments demunt dits que fan aquells qui se'n volen tornar, e haurieu-ne millor marchar que no han ara en la manera que sta, e la Bandera ne estaria millor e pus servida. Dient-vos mossenyors, que més és lo servey que yo he dels .cc. homes dels ciutadans e mercaders, perquè son acordats en la forma per mi dita, que no hauria .dcccc. hòmens dels oficis; e del dit meu pensament he deliberat scriure a vostres savieses, per ço que, si us parrà ésser bo, ho puxau metre en exequció en aquella forma e manera que 'us semblarà se degua fer. E axí mateix me sembla se degués fer dels hòmens en las parròquies, remetent-ho a la discreció de vosaltres, mossenyors, en gràcia dels quals me recoman.

De Tàrragua, a .xvii. de juliol .m.cccc.lxii.

Mosseniors, a vostre ordinació aparellat, Johan de Marimon, capità del exèrcit de aqueixa ciutat.

Als molt honorables e de gran saviesa senyors los consellers de la ciutat de Barchinona.

(AHCB. CCO 1462, núm. 201)

Les grans despeses ocasionades pel pagament dels homes de la Bandera obliguen el Consell de Cent de Barcelona a establir noves imposicions sobre el peix, el vi i la carn.

1462, juliol, 21. Barcelona

Als molt honorables e molt savis senyors los administradors de la Taula de la ciutat de Barchinona.

Molt honorables e molt savis senyors: certiffich vostres honorables savieses com per lo Conçell de Cent jurats de la present ciutat, celebrat a .xxi. de juny prop passat, és stat delliberat e conclòs que per causa de les despeses que la dita Ciutat fa quascun jorn en los .xii. diners que dóne cotidianament a la gent del dit exèrcit, e encare totes altres despeses que vénen e venran a càrrech de pagar a la bossa comuna de la dita Ciutat per rahó del dit exèrcit, per reintegració de la Taula del Cambi de la dita Ciutat, qui de les peccúnias comunes d'aquella haurà a bestraure en les despeses del dit exèrcit fahedores, e encare per restituhir al compte del clavari qui de les .xii. lliures per causa del dit exèrcit ha fetes despeses d'algunes quantitats, fos donada pleníssima potestat e facultat, segons lo dit conçell donà als honorables consellers e Consells de .xxx. e .xvi. qui ara són e per temps seran, de fer qualsevol imposicions e assignacions a la dita Taula, per reintegració d'aquella, d'alguns dret o drets, axí nous com antichs, de e sots aquella forma e manera que a menys dan de la dita ciutat vist los fos; advertint quant poguessen que en los dits drets imposadors contribuïssen per indirecte tot hom generalment, si vist e spredient los fos, cometent-los-ne lo dit conçell ab totes coses dependents e emergents dels dits dret o drets plenàriament totes ses veus ab líbera e general administració e ab tanta facultat e potestat quanta ne ha lo dit concell de .c. jurats, e que los dits dret o drets durassen, emperò, fins e tro a tant que la dita Taula e lo dit clavari haguessen cobrats complidament les quantitats que per la dita rehó del dit exèrcit serien stades pagades e no més avant.

E après, a .vii. del corrent mes de juliol, los dits honorables consellers e la major part dels dits .xxxii. e .xvi., volents dar compliment a les dites coses, delliberaren que .viii. pròmens del dit conçell, ço és, dos de quascun stament, ensems ab los dits honorables consellers, veessen, regoneguessen e apuntassen quina ne qual forma de imposició de dret o drets seria millor e pus útil al públich fahedora, e que, apuntat per los dits consellers e .viii. pròmens, lur apuntament e parer fossen reportats al dit Conçell de .xxxii. e .xvi., qui n' fahés la delliberació que ben vista li n' fos. E últimament, a .xvii. del dit e devall scrit mes de juliol, los dits honorables consellers e .viii. pròmens, seguits e exequantos lo càrrech a ells per lo dit consell donat, referiren e reportaren al dit concell de .xxxii. e .xvi. com diligentment havien pensat e tant com possible los era stat treballat per totes aquelles vies e maneres que havien puscut e sabut a més proffit e utilitat de la dita ciutat e singulars d'aquella, sots la forma e manera descrites en un memorial per ells fet, lo qual és del tenor següent:

Aparria que la quantitat necessària axí per satisfacer a la despesa fahedora per companyia de la dita bandera, en la qual és fet compte ha mester .ii. m. hòmens, qui per un any, a raó de .vi. florins lo mes per home, pendria summa de .cxxxxiiii. m. florins, e ab altres averies extraordinàries és fet compte complidament de .cl. m. florins. Per satisfacer a la Taula, qui ha bestreure la dessus dita quantitat, és stat vist que li sia feta consignació cascun any de .iiii. m. lliures fins complidament sia satisfeta en la quantitat bestreta, les quals .iiii. m. lliures se hajan a pagar dels drets imposadors sobre les coses devall scrites.

Primerament, que sia imposat sobre lo peix fresch, qui vuy paga .II. sous .VI. diners per lliura, los quals vuy són levats del pes, e per ço donen xxxi. onzes e mige tan solament de les .xxxvi. onzes que és la lliura, e axí al comprador li és levat del pes e lo venedor lo paga, que novament sia ajustat al dit dret, ço és, altres .II. sous .VI., e que sien per tot .v. sous per lliura, e lo pes sia reduhit a .xxvii. onzes, e en tot cas lo venedor haje a pagar los dits .v. sous per lliura. E axí és fet compte que lo dit dret valria més del acostumat .mc. lliures.

Item, que sia imposat sobre lo vi, levada la imposició de .II. sous .VII. diners per lliura, romanent lo dret qui's paga en lo vi entrant per mar, un dret d'entrada a tot hom generalment de qualsevol stament o condició sia, axí de vi de collita com de rendes e delmes que tota somada de vi qui entrarà en la dita ciutat e suburbis d'aquella, axí per mar com per terra, e axí en bèstia com sens bèstia e ab qualsevol natura de vaxell, ço és: vim vermell, pach d'entrada .II. sous .VI. diners per somada, e, si serà menys de somada, pach .I. diner per quarter; e per somada de venema vermella, axí de cullita delma com altre per fer vi, .I. sou .VI. diners; e per somada de vin blanch qui entrarà, .IIII. sous; e, si serà grech, .VI. sous per somada, e, si serà menys de somada, pagarà per quarter, viner blanch e grech .I. diner per corter, e malvesia .II. diners per quarter; en la venema blancha pach per somada .xx. diners, e grech e malvesia pach per somada .II. sous. Item, cascuna somada de vinagre vermell pach .II. sous. Item, cascuna somada de vinagre vermell pach .I. sou. E açò és entès de tota venema que entrarà per fer vi. Valria lo dit dret .x.m. lliures, de les quals, levades .v.m. lliures que solia valer la dita imposició, valria més avant .v.m. lliures.

Item, que tot moltó qui entrarà en la dita ciutat e's tallarà en la carniceria, pach per erbatge e cabessatge .IIII. sous .IIII. diners. És stimat almenys se'n maten cascun any .xL.m., muntaria lo dit dret .vi.m.d. lliures.

Item, bous e braus, a raó de .xxxiii. sous per cap; vaques e braves, a raó de .xxii. sous. És stimat se'n maten almenys .dccc. bèsties, valen unes ab altres al dit for, a raó de .xxvii. sous .vi. per cap, summa lo dit dret .dcccc.lxxii. lliures .x. sous.

Item, .cccc. vadells qui's maten cascun any, a raó de .viii. sous per cap, val lo dret .clx. lliures.

Item, .ii.m.d. porchs, axí domèstichs com salvatges, entre vius e salats, a raó de .ii. sous per cap d'entrada, entre los quals són compresos .d. que's tallen freschs en la carniceria, a raó de .vii. sous, munta lo dit dret per tots .cccc.xxv. lliures, no tochant al dret que's paga ja per les menúcias.

Item, .iiII.m. ovelles e cabres, a raó de .ii. sous .vi. per cap, .ccc.xxxvii. lliures .x. sous.

Item .viii.m. anyells, a raó de .I. sou .vi. per cap, .dc.lxxv. lliures.

Item, .x.m. cabrits, a raó de .viii. diners per cap, .ccc.lxxv. lliures.

Item .ii.m. porçells, a raó de .vi. diners per cap, .l. lliures.

Item, .cc. crestats, a raó de .iiii. sous .vi. diners per cap, .xxxv. lliures.

Item cascun cervo, .iiii. sous.

E lest lo dit memorial en lo dit concell, los dits honorables consellers e concell de .xxxii. e .xvi. havents aquell per molt saludable e granment proffitós al públich de la dita ciutat, per virtut de la potestat e facultat a ells per lo dit Conçell de Cent jurats donada e atribuïda, lohant e aprovant aquell per satisfacció e reintegració fahedores a la dita Taula en les despeses fetes e fahedores e quantitats per lo dit clavari bastretes per causa del dit exèrcit, com dit és, assignaren e consignaren a la dita Taula les quatre mília lliures en lo dit e pre-insert memorial contengudes, havedores e exhibidores de las coses en lo dit memorial diffusament descrites e exppecificades e sots aquella forma e manera que en lo dit memorial és expressat; les quals imposicions de drets e coses en lo dit memorial designades duren tant e ten longament fins les dites despeses fetes e fahedores e quantitats per lo dit clavari per causa del dit exèrcit del compte de las .xi.m. lliures bestretes sien integrament pagades, e no més avant, de e segons per lo dit Conçell de .c. jurats és